

VULLNETARIZMI DHE TË RINJTË: PERCEPTIMET DHE PËRVOJAT MBI PUNËN VULLNETARE NË SHQIPËRI

STUDIM KOMBËTAR

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

VULLNETARIZMI DHE TË RINJTË: PERCEPTIMET DHE PËRVOJAT MBI PUNËN VULLNETARE NË SHOQPËRI

STUDIM KOMBËTAR

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

VULLNETARIZMI DHE TË RINJTË: PERCEPTIMET DHE PËRVOJAT MBI PUNËN VULLNETARE NË SHQIPËRI

STUDIM KOMBËTAR

Autorët

Oltiana Rama
Armela Xhaho

Dizenjuar nga

Gjergj Kalaja

ISBN 978-9928-307-80-4

© IMPAKT 2020

Opinionet e shprehura në këtë studim pasqyrojnë këndvështrimet vetjake të autorëve dhe jo të shoqatave të tyre apo të Programit ERASMUS+ të Bashkimit Evropian

Printuar: M&B Botime dhe Studio Grafike

Pasqyra e lëndës

I. Hyrje	5
II. Metodologjia	8
III. Konteksti.....	10
IV. Gjetjet e Kërkimit	14
V. Përfundime	37
VI. Rekomandime	40
<i>Shtojca 1: Pyetëtori</i>	43

I. Hyrje

Vullnetarizmi kuptohet gjerësisht si një aktivitet altruist, i cili synon të promovojë kohezionin shoqëror, përfshirjen dhe të përmirësojë cilësinë e jetës. Termi 'vullnetarizëm' përdoret për t'iu referuar një liste të plotë aktiviteteve që njerëzit ndërmarrin kur u japin ndihmë grupeve, shoqatave ose organizatave. Ky aktivitet ka një ndikim të rëndësishëm në shoqëri, pasi është një shprehje reale e qytetarisë aktive dhe demokracisë, e cila përforcon disa nga vlerat themelore evropiane: solidaritetin dhe kohezionin shoqëror. Puna vullnetare nxit angazhimin, në shërbim të shoqërisë dhe nevojave të saj, ndihmon komunitetet e marginalizuara, fëmijët dhe të rinjtë në disavantazh ose grupe të ndryshme në nevojë. Ndhmon në ndërtimin e komuniteteve më kohezive, nxitjen e besimit më të madh mes qytetarëve dhe zhvillimin e normave të solidaritetit dhe reciprocitetit, të cilat janë thelbësore për komunitetet e qëndrueshme¹. Ndhimi shoqëror i punës vullnetare shërben për të forcuar lidhjet shoqërore, për të ndërtuar komunitete më të forta dhe të bashkuara. Vullnetarizmi kontribuon në zhvillimin e një kulture të reciprocitetit dhe solidaritetit. Nga ana tjetër, vullnetarët mund të përfitojnë nga aftësi dhe mundësi të reja, duke u angazhuar në punë vullnetare. Vullnetarët mund të përfitojnë aftësi të reja profesionale, ndërpersonale dhe personale, të cilat nga ana tjetër mund të favorizojnë punësimin e tyre në tregun e punës². Ky aktivitet mund të ndihmojë në zhvillimin e ndjenjave të vetë-vlerësimit, përmbushjes dhe rritjes personale për ata që janë të gatshëm të kontribuojnë në nevojat e

---

¹ (ICHAT) Qualitative Institute for Research, Analysis and Training. (2016). Report on the fulfillment of changes for the administrative decision no. 10 on youth volunteer work.

² http://eeas.europa.eu/archives/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/documents/more_info/volunteering_sq.pdf

shoqërisë. Vullnetarizmi gjithashtu vlerësohet si një aktivitet që synon të rrisë aftësitë sociale, socializimin dhe nxit ndjenja të përkatësisë në shoqëri³. Kjo është arsyeja pse vullnetarizmi është një proces fitues për dy palë, për ata që bëhen vullnetarë dhe ata që marrin shërbime dhe mbështetje nga vullnetarët.

Vullnetarizmi përfshin një numër të madh aktivitete të cilat kryhen në nivel lokal, kombëtar ose ndërkombëtar. Në të njëjtën kohë, vullnetarizmi është specifik në kontekstin e tij. Në Bashkimin Evropian, afërsisht 100 milion qytetarë të të gjitha moshave investojnë kohën, talentin dhe paratë e tyre, për të kontribuar pozitivisht në komunitet në organizata të shoqërisë civile, klube rinore, spitale, shkolla, etj.⁴ Megjithëse rreth 23% e evropianëve mbi moshën 15 janë të angazhuar në punë vullnetare, statistikat tregojnë se ka dallime të mëdha në nivelin e vullnetarizmit në vendet anëtare të BE. Vullnetarizmi në BE jep një kontribut të rëndësishëm në zhvillimin e ekonomisë, shoqërisë dhe individit. Rëndësia e vullnetarizmit për një vend është aq e rëndësishme sa që gjithashtu ndikon në një farë mënyre në rritjen e produktit të brendshëm bruto të vendit. Studimet sugjerojnë që vullnetarizmi kontribuon nga 0.5% në më shumë se 5% të Prodhimit të Brendshëm Bruto të BE-së.⁵

Megjithëse në nivelin ndërkombëtar ka shumë studime mbi tendencat e vullnetarizmit, vetëm pak janë përqendruar në rajonin e Ballkanit Perëndimor. Për më tepër, roli i shoqërisë civile në formësimin e diskurseve publike mbi punën vullnetare, përmes hulumtimeve të bazuara në prova ka qenë mjaft i kufizuar, pasi në fakt, vetëm disa OShC kanë kontribuar në këtë zonë. Ato pak studime janë të tejkaluara dhe të parëndësishme për kontekstin aktual. Aktorët e OShC-ve gjithashtu mund të luajnë një rol të rëndësishëm në rritjen e ndërgjegjësimit dhe mobilizimin e popullatave lokale rreth punës vullnetare. Në përgjithësi, niveli i angazhimit të

³ Tanellari, D. (2016). *Trampolina e vullnetarizmit*. Social Studies.10(1), 34-45.

⁴ http://www.ishp.gov.al/multimedia/Kalendari_2013/Dita%20Boterore%20e%20Vullnetarizmit.pdf

⁵ <https://www.balkanweb.com/vullnetarizmi-ne-shqiperi-kuvendi-i-jep-ok-nismes-se-deputeteve-mehmetaj-e-caka/>

qytetarëve në aktivitete vullnetare në vendet e Evropës Juglindore mbetet i ulët. Në Bosnjë-Hercegovinë, ky angazhim është 4%, në Serbi 5% dhe në Maqedoninë Veriore 7%.⁶ Në Kosovë, shkalla e vullnetarizmit gjatë vitit 2016 arriti në 15%.⁷ Një studim tjetër mbi shoqërinë civile në Evropën Qendrore dhe Lindore, tregoi se shkalla e vullnetarizmit midis OShC-ve në Evropën Qendrore dhe Lindore është mjaft e ulët në vendet jo-BE, Mal të Zi (7.3%), Bosnjë-Hercegovinë (7.9%), Kosovë (10.7%), Serbi (11.4%), Shqipëri (7.9%).⁸

Ky raport përshkruan gjetjet kryesore nga kërkimi sasior dhe cilësor dhe është i ndarë në 7 seksione kryesore. Së pari, jep një përmbledhje të literaturës kërkimore mbi punën vullnetare, përkufizimin e vullnetarizmit dhe mënyrën se si i ndihmon individët dhe komuniteti. Ai siguron të dhëna për nivelin e angazhimit të qytetarëve në aktivitete vullnetare në Shqipëri. Për më tepër, kërkimi përfshin metodologjinë, përshkrimin e mjeteve të mbledhjes së të dhënave dhe pyetjet kryesore të hulumtimit. Një analizë kërkimore e të dhënave sasimore është dhënë në pjesën vijuese me konkluzione përkatëse dhe disa rekomandime.

---

⁶ Gallup. (2016). *Global Civic Engagement*. Retrieved from <http://www.shqiperiajone.org/sites/default/files/pdf/2016%20Global%20Civic%20Engagement%20Report.pdf>

⁷ Sutaj, Visar. (2017). *Creating a More Enabling Environment for Volunteering in Kosovo*. Study on Volunteering in Kosovo. Policy Brief. Prishtinë: Democracy for Development

⁸ Meyer, M., Moder, C.M. Neumayr, M., Traxler, N., Vandor, P. (2016). *Patterns in Civil Society in Central and Eastern Europe: A Synthesis of 16 Country Reports and an Expert Survey*. In Vandor, P., Traxler, N., Reinhard Millner and Meyer, M. (eds). *Civil Society in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities*. ERSTE Foundation: Vienna.

II. Metodologjia

Qëllimi kryesor i kërkimit është të eksplorojë përvojat, perceptimet dhe nevojat e të rinjve për vullnetarizëm. Përveç kësaj, kërkimi synon të hedhë dritë mbi sfidat dhe mundësitë e ardhshme të punës vullnetare, të cilat mund të ofrojnë njohuri në dobi të praktikave dhe politikave, adresimit të boshllëqeve të njohurive dhe gjenerimit të provave të reja mbi përvojat vullnetare.

Duke dashur të reflektohet mbi këto baza qëllimore, përpjekjet e këtij studimi u drejtuan nga shtrimi i këtyre pyetjeve kërkimore:

- Cili është kuptimi i përgjithshëm i punës vullnetare?
- Si përjetohet puna vullnetare nga të rinjtë?
- Pse të rinjtë angazhohen në punë vullnetare? Cilët janë faktorët tërheqës dhe shtytës për angazhim dhe mos angazhim?
- Në cilën masë janë të rinjtë të gatshëm angazhohen si vullnetarë në të ardhmen?
- Cilët janë faktorët kryesorë që do të inkurajonin të rinjtë të përfshihen në punë vullnetare?

Hulumtimi përqendrohet në shtresa të veçanta të popullsisë - përkatësisht të rinj të moshës 15 deri në 30 vjeç. Të dhënat për këtë hulumtim rrjedhin nga analiza e burimeve parësore dhe dytësore. Të dhënat parësore u mbledhën bazuar në një metodologji kërkimore sasiore dhe të dhënat dytësore u mbledhën bazuar në metodologjinë e shfletimit të literaturës. Shfletimi i literaturës ka pasur synim që të shërbejë si dokumentim themelor për zhvillimin e një instrumenti metodologjik dhe studimi kërkimor. Në këtë drejtim, seksioni i parë i shfletimit të literaturës përcakton kornizën ligjore në

Shqipëri. Një analizë e shkurtër ligjore është dhënë në seksionin e kontekstit të vendit. Seksioni i dytë i shfletimit të literaturës përfshin përgatitjen e një përmbledhje të gjerë të literaturës, duke ekzaminuar gjendjen aktuale të kërkimit mbi aktivitetet vullnetare në vend. Shqyrtimi i literaturës përfshin edhe raporte të nxjerra nga organizata ndërkombëtare dhe rajonale, botime dhe artikuj të qeverisë. Qëllimi i shqyrtimit të literaturës ishte përpilimi i klasifikimit të materialeve që shërbyen për të identifikuar variablat dhe përfaqësuesit që mund të jenë kontribuues të dobishëm të instrumentit metodologjik. U hartua një sondazh si instrument kërkimor sasior dhe u shpërnda gjatë një periudhe 3-mujore (Prill-Qershor 2020) për të identifikuar perceptimet dhe qëndrimet e të rinjve mbi punën vullnetare. Ky sondazh u plotësua nga 554 të anketuar. Me qëllim afrimi të popullatës për të marrë pjesë në këtë hulumtim, sondazhi u shpërnda në internet midis organizatave të OSHC-ve. Rrjetet e mediave sociale dhe faqet e internetit të organizatave u përdorën për të njoftuar pyetëtorin në internet. Sondazhi u plotësua në mënyrë anonime. Pyetëtori përbëhej nga 34 pyetje të mbyllura dhe të hapura të ndarë në 5 seksione, si më poshtë:

1. Seksioni i parë: Pyetjet e demografisë (gjashtë pyetje);
2. Seksioni i dytë: Si pjesë qendrore e pyetëtorit, kjo pjesë përfshinte gjithsej tetë pyetje në lidhje me njohuritë dhe perceptimet e përgjithshme mbi vullnetarizmin.
3. Seksioni i tretë: Pyetje specifike mbi përvojën vullnetare dhe përfitimet e saj (tetë pyetje).
4. Seksioni i katërt: Kjo pjesë shqyrton arsyet pse të anketuarit nuk kanë pasur kurrë përvojë vullnetare
5. Seksioni i pestë: Kjo pjesë shqyrton planet, mundësitë dhe kufizimet e ardhshme të të anketuarit (dhjetë pyetje).

Analiza për secilën prej pyetjeve është bërë duke sjellë ndryshime si në moshë, gjini, etni, statusin socio-ekonomik, nivelin arsimor, profesionin, vendndodhjen gjeografike, fenë. Zhvillimi i pyetëtorit vijojë pas një faze studimi, e cila përfshiu një shqyrtim të literaturës ekzistuese për kërkimin vullnetar.

III. Konteksti

Në Shqipëri, vullnetarizmi është modeluar mbi ndryshimet politike dhe sociale, ekonomike të shkaktuara nga periudha post-komuniste. Gjatë periudhës post-komuniste, vullnetarizmi ra ndjeshëm, kryesisht për shkak të lidhjes negative që kishte me periudhën komuniste, ku puna vullnetare konsiderohej punë e detyrueshme pa kompensim. Gjatë periudhës komuniste, vullnetarizmi u krye kryesisht nga klasa punëtore dhe veçanërisht nga të rinjtë. Kjo veprimtari me të vërtetë u konsiderua si një barrë shtesë pasi zbatohej nga shteti. Sidoqoftë, në vitet e fundit ka pasur një interes të shtuar për aktivitetet vullnetare, megjithëse të dhënat zyrtare nuk janë ende në dispozicion të publikut. Studimet tregojnë se të paktën një në pesë të rinj në Shqipëri është i angazhuar në punë vullnetare në ditët e sotme.⁹ Edhe pse ka një ndërgjegjësim të shtuar mbi punën vullnetare, komunikimi për aktivitetet dhe mundësitë vullnetare mbetet shumë prapa. Në Shqipëri, aktivitetet vullnetare organizohen kryesisht nga organizata të shoqërisë civile, të cilat bashkëpunojnë gjithashtu me institucionet shtetërore. OShC-të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin dhe menaxhimin e projekteve vullnetare. Sipas një studimi nga BSCDN (2016)¹⁰ shumica dërrmuese e OShC-ve të intervistuar në Shqipëri (41%), kishin 1-10 vullnetarë aktivë gjatë vitit 2016, ndërsa 16% e organizatave nuk kishin vullnetarë aktivë gjatë vitit 2016. Aktivitetet përfshijnë mobilizimin e vullnetarëve në aktivitete të ndryshme, seminare, trajnime dhe botime. Këto aktivitete kanë të bëjnë kryesisht me fuqizimin e të rinjve përmes

⁹ <https://www.balkanweb.com/vullnetarizmi-ne-shqiperi-kuvendi-i-jep-ok-nismes-se-deputeteve-mehmetaj-e-caka/>

¹⁰ <https://idmalbania.org/sq/acquis-e-shoqerise-civile-ballkanike-fuqizimi-i-advokacise-potencialit-monitorues-dhe-kapaciteteve-te-oshc-ve/>

vullnetarizmit, mbështetjen e pakicave në nevojë, çështjet e mjedisit, etj.¹¹ Një studim mbi angazhimin e të rinjve në punën vullnetare në Shqipëri, zbuloi se vetëm 22% e të anketuarve kryen punë vullnetare gjatë 12 muajve të fundit.¹²

Aktorët e shoqërisë civile janë ende duke punuar për të përmirësuar politikat vullnetare dhe për të forcuar mjedisin institucional dhe shoqëror për punën vullnetare. Gjithashtu, ata po përpiqen të krijojnë një mjedis më të mundësues për angazhimin e vullnetarëve të moshave të ndryshme, me prejardhje etnike dhe socio-ekonomike të ndryshme. Një përparim i madh është institucionalizimi i vullnetarizmit në politikat publike. Në Prill 2016, Parlamenti Shqiptar miratoi Ligjin Nr. 45/2016 "Për Vullnetarizmin". Ligji kërkon të përcaktojë parimet themelore, kushtet dhe kriteret për kryerjen dhe zbatimin e punës vullnetare. Ligji gjithashtu synon të rrisë angazhimin qytetar dhe pjesëmarrjen e qytetarëve në zhvillimin e komunitetit.

Miratimi i këtij ligji u jep të gjitha palëve të interesuara dhe institucioneve të fushës garancitë e nevojshme për kryerjen e punës vullnetare dhe në të njëjtën kohë mundësitë për të promovuar aktivitete vullnetare. Siç thuhet në ligj "1. Vullnetarizmi është investimi me vullnet të lirë i kohës, njohurive dhe aftësive për kryerjen e aktiviteteve ose shërbimeve nga vullnetari, në dobi të ofruesit dhe/apo përfituesit të vullnetarizmit. 2. Vullnetarizmi kryhet pa pagesë, pa kompensim ose ndonjë përfitim tjetër material, përveç rasteve kur ky ligj parashikon ndryshe". Vullnetarizmi kryhet individualisht, spontanisht dhe lirisht për të mirën e publikut. Ligji parashikon gjithashtu raste të vullnetarëve të huaj me udhëzimin për vullnetarët. Rregullohen çështje që kanë të bëjnë me njohjen zyrtare të punës vullnetare dhe nënshkrimin e kontratës së sigurimit shëndetësor. Ligji adreson detyrat dhe nxjerr në pah të drejtat e të gjitha palëve të përfshira në vullnetarizëm, duke e bërë më të lehtë ndërveprimin me njëri-tjetrin.

¹¹ http://www.ishp.gov.al/multimedia/Kalendari_2013/Dita%20Boterore%20e%20Vullnetarizmit.pdf

¹² <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/15261.pdf>

Ky ligj është harmonizuar pjesërisht me ligjin dhe standardet e BE-së dhe synon të:

- mobilizojë qytetarët për të arritur objektivat e zhvillimit
- mbështesë punën e shtetit në fushat që kanë nevojë për mbështetje prioritare
- krijojë mekanizmat e duhur në rast të katastrofave natyrore
- promovojë angazhimin qytetar
- mbështesë zhvillimin ekonomik të një vendi

Megjithëse është bërë një progres në këtë fushë, një numër i madh sfidash dhe vështirësish vazhdojnë të pengojnë zhvillimin e plotë të vullnetarizmit. Sipas raportit të progresit të BE për Shqipërinë 2019, nuk ka progres në konsultimin publik në miratimin e akteve nënligjore dhe zbatimin e ligjeve për vullnetarizmin.¹³ Disa organizata ende ankohen dhe bëjnë përpjekje për të përmirësuar ligjin pasi ai nuk mbulon plotësisht shumë çështje për ta bërë këtë ligj efektiv. Zbatimi i ligjit është vonuar sepse aktet nënligjore të përcaktuara në ligj nuk janë përgatitur dhe miratuar ende nga Këshilli i Ministrave. Sidoqoftë, aktet ligjore që rregullojnë marrëdhëniet midis vullnetarit dhe ofruesit të shërbimit vullnetar, të tilla si regjistri i kontratës vullnetare, manuali i vullnetarëve dhe kodi etik i vullnetarizmit, mbeten ende për t'u miratuar dhe ndryshuar. Miratimi i ligjit në 2016 ishte gjithashtu një nga përmbushjet e nëntë fushave prioritare siç u identifikuan në Udhërrëfyesin për Politikën e Qeverisë Shqiptare të vitit 2015, Drejt një Mjedisit më Mundësues për Zhvillimin e Shoqërisë Civile. Sidoqoftë, u deshën gati 4 vjet që qeveria të nxjerrë aktet e para nënligjore të cilat u botuan vetëm në fund të vitit 2019. Një kritikë e ligjit lidhet me aspektin e sigurimit në rast aksidenti të vullnetarëve. Shumë organizata jofitimprurëse zbulojnë se nuk kanë fonde të mjaftueshme për të siguruar vullnetarë, gjë që e bën këtë artikull specifik jo të zbatueshëm. Për më tepër, përveç zbatimit të ligjit, kuadri ligjor duhet të integrojë akte në zbatim të neneve të parashikuara nga

¹³ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-albania-report.pdf>

ligji. Ndërkohë, nuk ka asnjë nen në ligj që përcakton se si çështjet fiskale për aktivitetet vullnetare do të rregullohen në aktet nënligjore përkatëse. Nuk ka asnjë informacion të botuar deri më tani mbi stimujt dhe programet e mbështetura nga shteti për zhvillimin dhe promovimin e vullnetarizmit.¹⁴ Aktualisht, mungesa e një strategjie për promovimin e vullnetarizmit e bën të vështirë zhvillimin konkret të tij.¹⁵

Në Shqipëri nuk ka asnjë bazë të dhënash ose të dhëna në lidhje me numrin e vullnetarëve, llojet e vullnetarizmit dhe raporte mbi perspektivat e së ardhmes.

---

¹⁴ <https://idmalbania.org/sq/acquis-e-shoqerise-civile-ballkanike-fuqizimi-i-advokacise-potencialit-monitorues-dhe-kapaciteteve-te-oshc-ve/>

¹⁵ <https://www.balkanweb.com/vullnetarizmi-ne-shqiperi-kuvendi-i-jep-ok-nismes-se-deputeteve-mehmetaj-e-caka/>

IV. Gjetjet e Kërkimit

Ky seksion shqyrton perceptimet e të rinjve shqiptarë mbi përvojat, sfidat dhe mundësitë e vullnetarizmit. Numri total i të anketuarve që morën pjesë në këtë hulumtim është 554. Sa i përket të dhënave demografike, pothuajse gjysma e të anketuarve janë pjesë e grup moshës 14-18 vjeç (48%). Pjesa tjetër është pjesë e grup moshës 19-15 vjeç (21%) dhe 26-30 vjeç (13%). Për sa i përket arsimimit, shumica e të anketuarve (67%) kanë përfunduar shkollën e fillore dhe, 1/5 (20%) posedon diplomë pasuniversitare. Afërsisht, 11% kanë përfunduar universitetin dhe vetëm 2% kanë përfunduar shkollën e mesme. 70% e kampionit jeton në zonat urbane dhe 30% në zonat rurale. Kampioni përfshiu 78% femra dhe 22% meshkuj. Sa i përket statusit aktual të punësimit, 1/3 (75%) e kampionit janë studentë, ndërsa 7% janë të punësuar në sektorin privat, 6% të papunë, 8% të punësuar në sektorin publik, 4% janë të punësuar në sektorin e OJQ-ve dhe pak (1%) punojnë si profesionistë të pavarur (të vetëpunësuar). Sa i përket të ardhurave mesatare të familjes, ka pothuajse një pjesë të barabartë të atyre që hyjnë në kategorinë 160-400 euro (42%) dhe më shumë se 410 euro (41%). Ndërsa pjesa tjetër bie në kategorinë e pagave deri në 150 euro (17%).

Domethënia e punës vullnetare:

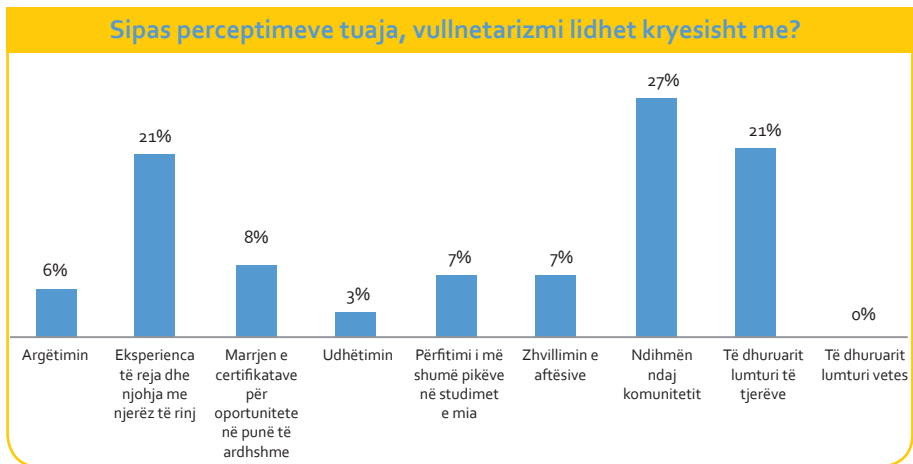
Një shumicë e madhe e të anketuarve e perceptuan punën vullnetare si një mundësi për të dhënë një kontribut për njerëzit në nevojë, pa ndonjë kompensim.

Puna vullnetare u kuptua si:

- *Një aktivitet ku punohet krah për krah me të tjerët për një qëllim të mirë*

- Është ngjitesi që lidh me shpirtin e komunitetit
- *Jepen dhe përfitohen aftësi personale, profesionale dhe akademike pa marrë ndonjë kompensim financiar.*
- *Një aktivitet që bëhet falas dhe ndihmon në përmirësimin e jetës së njerëzve dhe komuniteteve në nevojë*
- Është ndjenja më e mirë njerëzore që të gjithë duhet të eksplorojnë
- *Shërbim ndaj atyre që kanë nevojë*
- *Zgjerim i aftësitë dhe nga ana tjetër bërja e të tjerëve të lumtur*
- *Angazhim me aftësi dhe njohuri vetjake me vullnet të lirë*
- *Aktivitet altruist ku dikush ofron ndihmën e tij dhe ndjen përfitime në nivel personal*
- *Mbështetje e një kauzë ose njerëzve. Bëhet me vullnetin personal dhe nuk do të thotë domosdoshmërisht që dikush shtyn për ta bërë.*
- *Të japësh është më mirë sesa të marrësh. Është detyrë e të gjithëve*
- *Të jesh njerëzor dhe të mendosh përtej vetes. Empatia dhe ndihma ndaj të tjerëve në nevojë.*

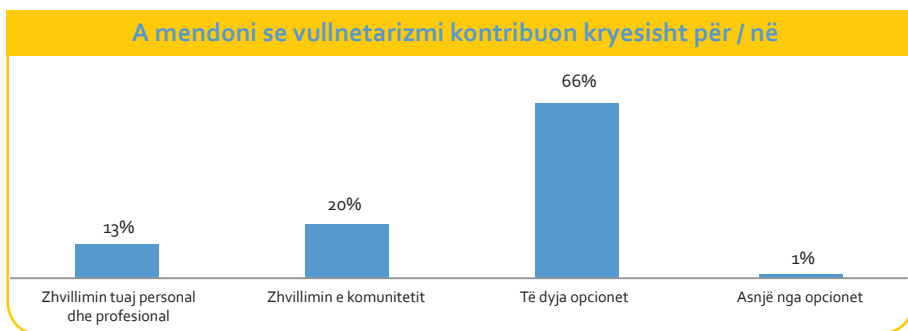
Grafiku 1. Perceptimet në lidhje me përvojën vullnetare

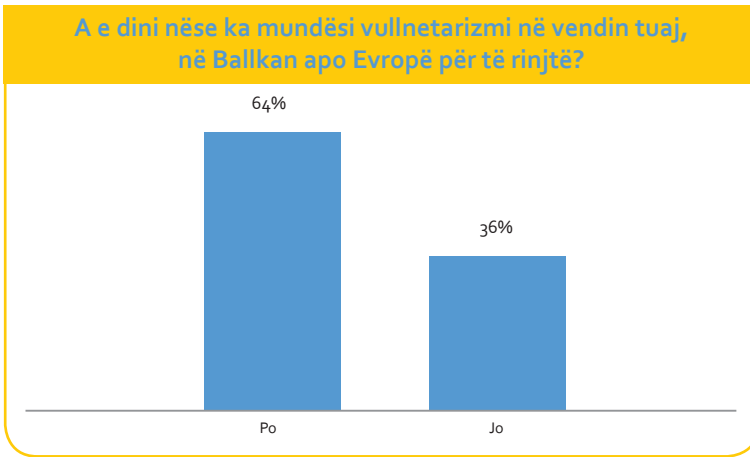
Të dhënat e paraqitura në grafikun nr. 1 tregojnë se të anketuarit janë të ndarë në perceptimin e tyre rreth përvojave vullnetare. Në total, 27% e të anketuarve besojnë se vullnetarizmi lidhet kryesisht me ndihmën e komunitetit dhe kjo përforcohet veçanërisht nga studentët që përbëjnë 75% të atyre që zgjedhën këtë opsion. Për sa i përket ndryshimeve gjinore për këtë pyetje, femrat janë ende ato që përbëjnë shumicën (76% janë femra krahasuar me 24% meshkuj). Ekziston një pjesë e barabartë (21%) e atyre që e asociojnë vullnetarizmin me bërjen e të tjerëve të lumtur dhe përjetimit e një përvoje të re dhe takimin me të rinjtë, krahasuar me 8% që e shohin përvojën e vullnetarizmit si një mundësi për të pasur certifikata për punën e tyre të ardhshme dhe 7% të cilët e konsiderojnë përvojën vullnetare si një mundësi të mirë për të marrë më shumë pikë për studimet e tyre dhe për zhvillimin e aftësive të tyre. Vetëm 6% e konsiderojnë përvojën vullnetare si argëtim dhe pjesa tjetër 3% e shohin atë si një mundësi të mirë për të udhëtuar. Nga këto të dhëna arrijmë të shohim lehtësisht se asnjë nga të rinjtë nuk e konsideron punën vullnetare si një burim të lumturisë së tyre. Kjo mund të ketë lidhje me mentalitetin, me perceptimin që të rinjtë kanë për përfitimet nga vullnetarizmi. Disa studime në vendet e zhvilluara argumentojnë se puna vullnetare sjell lumturi për vullnetarët.

Grafiku 2. Kontributi i punës vullnetare

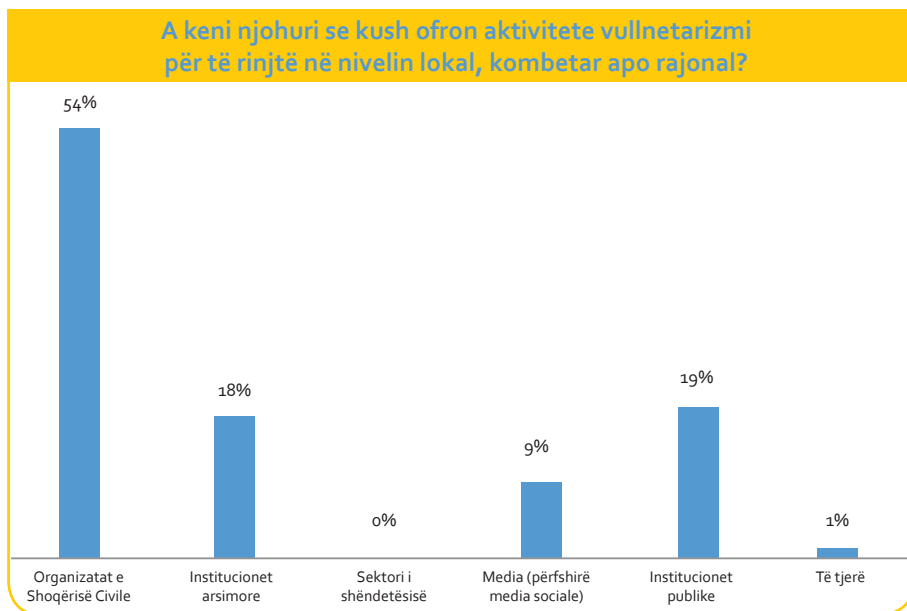
Dy të tretat e të anketuarve (66%) besojnë se përvoja vullnetare kontribuon në zhvillimin personal dhe profesional dhe zhvillimin e komunitetit, nga të cilat 79% janë femra dhe 21% janë meshkuj. Vetëm rreth një e pesta (10%) e të anketuarve mendojnë se përvoja vullnetare kontribuon kryesisht në zhvillimin e komunitetit, ndërsa vetëm disa (13%) janë të bindur se ajo shërben kryesisht për zhvillimin personal dhe profesional.

Grafiku.3. Ndërgjegjësim mbi mundësitë vullnetare për të rinjtë

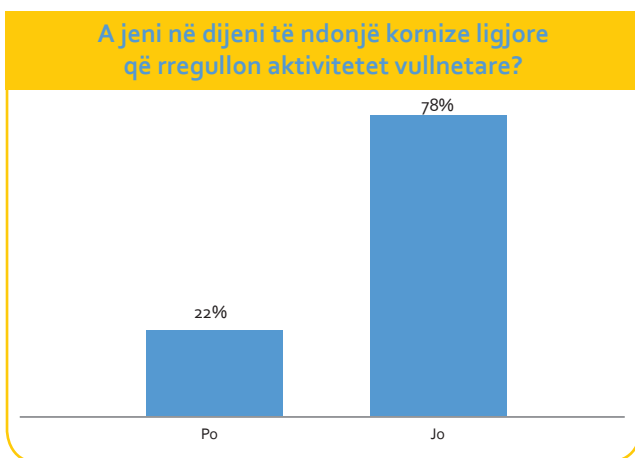
Pothuajse dy të tretat e të anketuarve (64%) janë të vetëdijshëm për mundësitë vullnetare për të rinjtë në vendin e tyre, në Ballkan ose Evropë dhe pjesa tjetër 36% nuk kanë ndonjë njohuri për këtë. Këto të dhëna zbulojnë faktin se një numër i konsiderueshëm i të rinjve nuk janë të vetëdijshëm për mundësitë për vullnetarizëm, pavarësisht nga fakti se ata potencialisht mund të kontribuojnë në punën vullnetare. Ky mund të jetë një tregues i mirë se duhet bërë më shumë përpjekje për të promovuar mundësi vullnetare, veçanërisht tek të rinjtë.

Grafiku 4 Mundësi për punë vullnetare

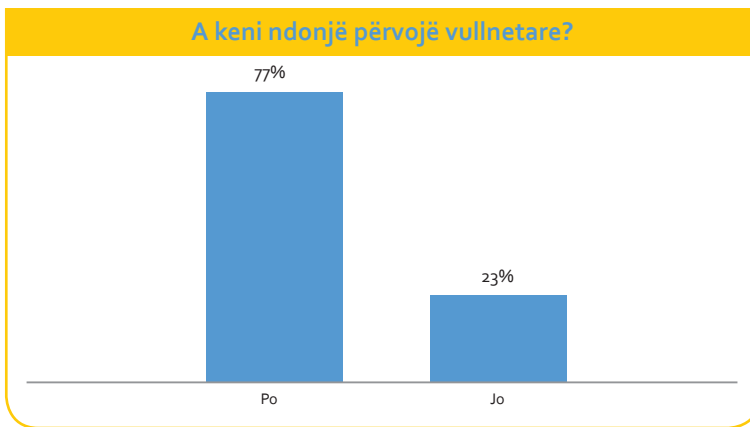
Më shumë se gjysma e të anketuarve (54%) tregojnë se OShC-të janë një burim i mirë i përvojave vullnetare. Rreth 19% e të anketuarve mendojnë se institucionet publike i ofrojnë këto mundësi, dhe 18% kanë përmendur institucionet arsimore. Vetëm pak (9%) kanë sugjeruar mediat. Institucionet shëndetësore nuk konsiderohen si një opsion për të punuar si vullnetarë edhe pse ka një nevojë të madhe për vullnetarizëm në këtë drejtim.

Grafiku 5.
Ndërgjegjësimi mbi kornizën ligjore që rregullon aktivitetet vullnetare

Megjithëse ligji për aktivitetet vullnetare u miratua 4 vjet më parë, shumica e të anketuarve nuk janë në dijeni të ndonjë kuadri ligjor (pothuajse 4/5 ose 78%), krahasuar me vetëm 1/5 (22%) që treguan të kundërtën. Pothuajse 3/5 (78%) e atyre që nuk kishin dijeni për ndonjë kuadër ligjor ishin studentë. Duhet bërë më shumë përpjekje për të rritur nivelin e informacionit, pasi ligji shpjegon disa nga përfitimet që sjell kontributi vullnetar, dhe kjo mund të ndihmojë të rinjtë të inkurajohen dhe të motivohen.

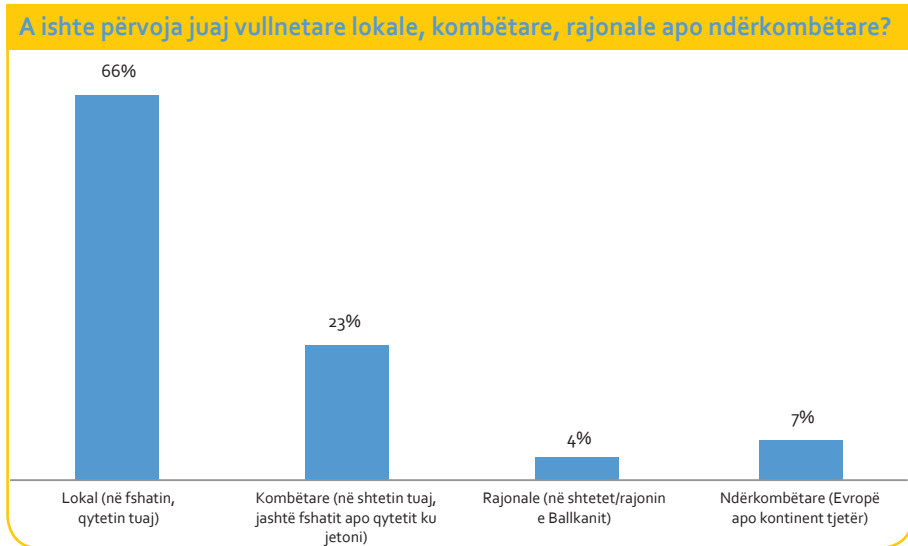
Grafiku 6. Përvoja vullnetare

Pak më shumë se tre e katërta e numrit total të pjesëmarrësve në sondazh (77%) kanë pasur një përvojë vullnetare dhe 23% e mbetur nuk kanë raportuar ndonjë përvojë vullnetare. Ky mund të jetë një reflektim mbi thirrjet e hapura në internet që to të jenë të aksesueshme për të rinjtë që janë aktivë dhe përdorin shpesh media sociale.

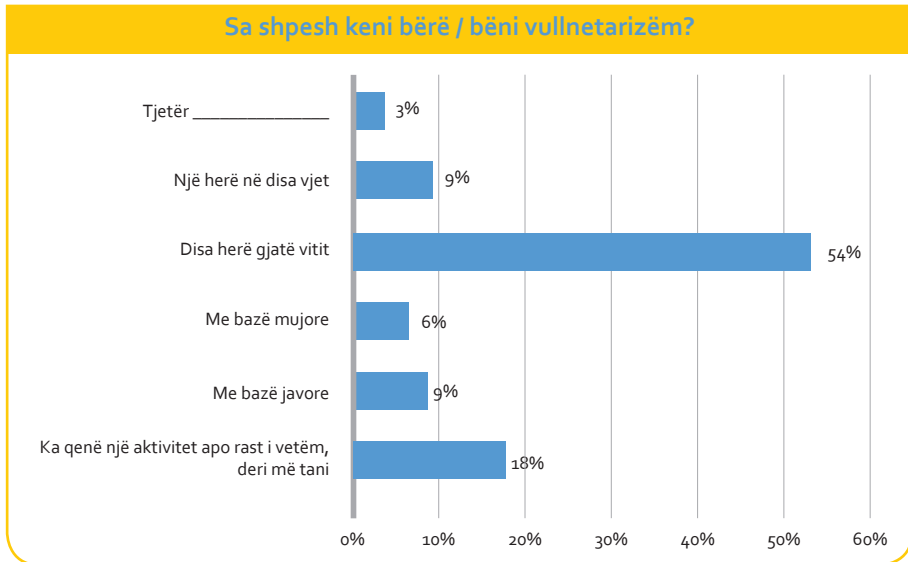
Përvoja vullnetare dhe përfitimet

Grafiku 7. Niveli i përvojës vullnetare

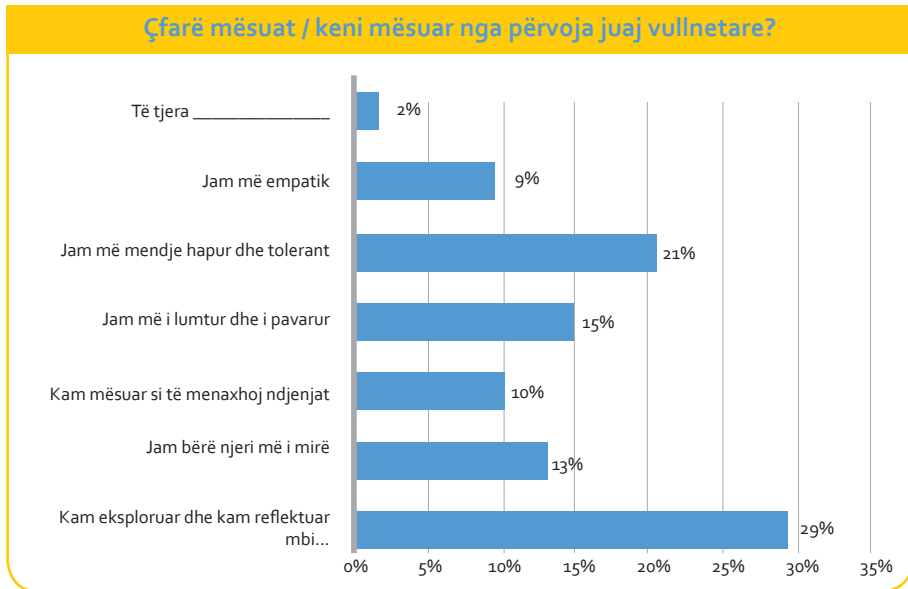
Siç tregon grafiku, pak më shumë se gjysma e të anketuarve (66%) raportojnë një përvojë lokale, krahasuar me 23% që raportojnë një përvojë kombëtare. Rreth 7% e të anketuarve tregojnë se kanë pasur një përvojë vullnetare ndërkombëtare dhe vetëm disa (4%) raportojnë një përvojë rajonale. Megjithëse përvojat rajonale dhe ndërkombëtare janë të hapura për të gjithë, shumë pak po përfitojnë nga këto mundësi. Këto të dhëna mund të tregojnë se shumë të rinj nuk janë të vetëdijshëm për mundësitë rajonale ose ndërkombëtare, ata mund të jenë skeptikë (veçanërisht për përvojat rajonale) dhe për këtë arsye duhet të bëhen më shumë përpjekje për t'i promovuar ato. Rreth 1/5 (20%) e atyre që kishin një përvojë lokale ishin meshkuj dhe 4/5 (80%) ishin femra.

Grafiku 8. Frekuenca e përvojës vullnetare

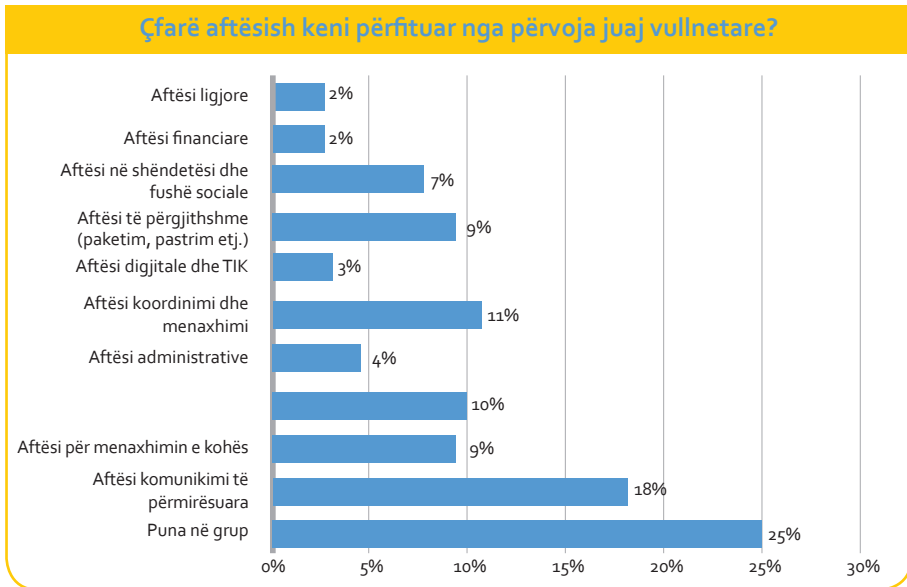
Në përgjithësi i referohemi frekuencës së vullnetarizmit duke përdorur kategoritë e mëposhtme: vullnetarë të shpeshtë, ata që punojnë vullnetarisht në baza javore ose mujore, ose disa herë gjatë vitit, vullnetarë të rastit, ata që punojnë vullnetarisht më rrallë se një herë në disa vjet ose ata që kanë kryer punë vullnetare vetëm në një rast. Pak më shumë se gjysma e të anketuarve (54%) deklaruan se kanë punuar si vullnetarë shumë herë gjatë vitit dhe 18% kanë pasur vetëm një aktivitet vullnetar në jetën e tyre. Vetëm pak vetë, 9%, kanë punuar vullnetarisht në baza javore dhe pak të tjerë, 9%, kanë pasur përvoja më pak të shpeshta, si një herë në disa vjet. Duket se shumica e atyre që kanë punuar si vullnetarë shumë herë gjatë vitit janë studentë (70%), dhe kjo shpjegohet disi me faktin se studentët kanë më shumë kohë të lirë sesa personat e punësuar për t'u përfshirë në aktivitete vullnetare.

Grafiku 9. Mësimet nga përvoja juaj vullnetare

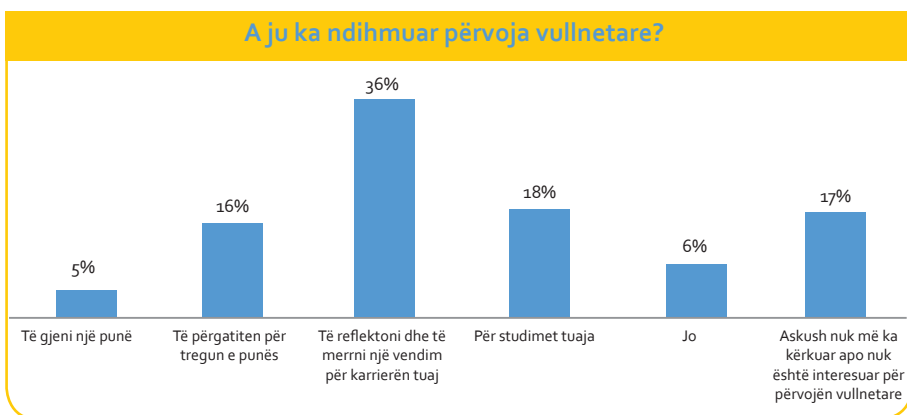
Ka një gamë të gjerë përfitimesh që njerëzit mund të marrin nga vullnetarizmi. Interesante është të vëresh se shumica e të anketuarve tanë besojnë se vullnetarizmi i ndihmoi ata ta njohin veten më mirë, gjë që në mënyra të tjera mund të shërbejë si një nxitës emocional për mirëqenien e tyre psikologjike. Siç tregon grafiku në vijim, shumica e të anketuarve (29%) besojnë se përvoja vullnetare i ndihmoi të eksplorojnë dhe të reflektojnë mbi veten e tyre, ndërsa 21% zbuluan se përvoja vullnetare i ndihmoi të bëhen më mendje hapur dhe tolerantë. Përqindja e atyre që besojnë se vullnetarizmi shërben si një nxitës emocional për t'u bërë më të lumtur dhe më të pavarur është 15% dhe përqindja e atyre që e shohin vullnetarizmin si një mjet vetë-përmirësues për t'u bërë një person i mirë qëndron në rreth 13%. Nëse do t'i ktheheshim pyetjes për perceptimet dhe nëse vullnetarizmi lidhet me lumturinë, askush prej të anketuarve nuk bëri lidhjen e vullnetarizmit me lumturinë, por pas bërjes së disa punëve vullnetare ata kuptuan (në këtë rast, 15%) që vullnetarizmi ka ndikuar në lumturinë e tyre. Pothuajse 1/10 e konsiderojnë vullnetarizmin si një përvojë që i ndihmon të mësojnë më shumë rreth menaxhimit të emocioneve të tyre (10%) dhe empatisë (9%).

Grafiku 10. Aftësitë nga përvoja vullnetare

Siç rezulton qartë nga të dhënat (shih grafikun 10), çereku i të anketuarve (25%) raportojnë se përvoja vullnetare i ndihmoi ata kryesisht të mësojnë punën në ekip dhe 18% thanë se kjo përvojë i ndihmoi të përmirësonin aftësitë e komunikimit. Pothuajse 1/10 besojnë se vullnetarizmi ndihmoi në aftësi të veçanta siç janë aftësitë e koordinimit dhe menaxhimit (11%); aftësitë e të nxënimit joformal (të mësuarit duke bërë) (10%); aftësitë e menaxhimit të kohës (9%); aftësi të zakonshme (paketim, pastrim, etj.) (9%).

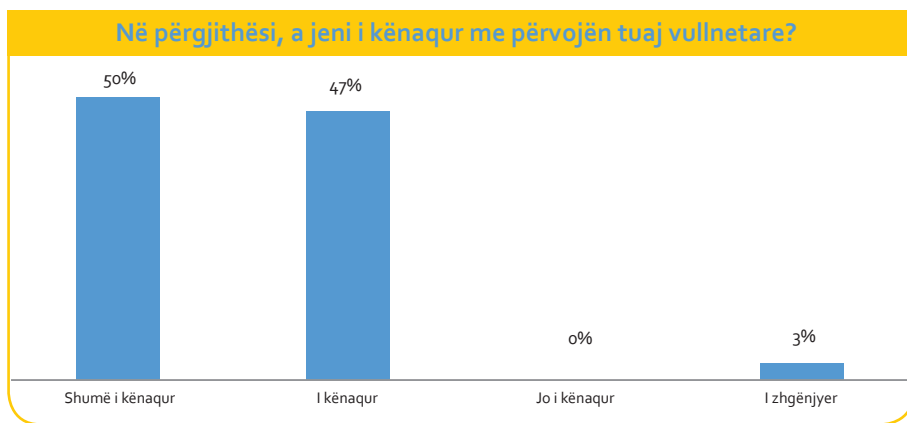
Grafiku 11. Përfitimet nga përvoja vullnetare

Interesante është të theksohet shumica dërrmuese e të anketuarve (36%) tregon se vullnetarizmi i ndihmoi të reflektonin dhe të merrnin një vendim më të mirë për karrierën e tyre dhe të ishin të përgatitur për tregun e punës (16%). Për më tepër, një përqindje e konsiderueshme (18%) e konsideron vullnetarizmin si orientim të rëndësishëm për studimet e tyre të ardhshme. Nga ana tjetër, 17% besojnë se askush nuk ka pasur interes për përvojën e tyre vullnetare dhe pak, 9%, raportuan se nuk kishin perceptuar ndonjë përfitim të veçantë. Në fakt, këto të dhëna mund të tregojnë se në shoqërinë tonë përvoja vullnetare nuk vlerësohet aq shumë sa mund të vlerësohej në vendet e tjera evropiane. Arsyeja për këtë mund të jetë fakti që të rinjtë si dhe institucionet nuk kanë shumë njohuri dhe vetëdije mbi përvojat vullnetare, dhe përfitimet që sjell. Kultura e vullnetarizmit nuk është zhvilluar ende plotësisht dhe për këtë arsye shumë njerëz nuk e vlerësojnë dhe nuk bëjnë shumë përpjekje për aktivitete të tilla.

Grafiku 12. Kënaqshmëria me përvojën vullnetare

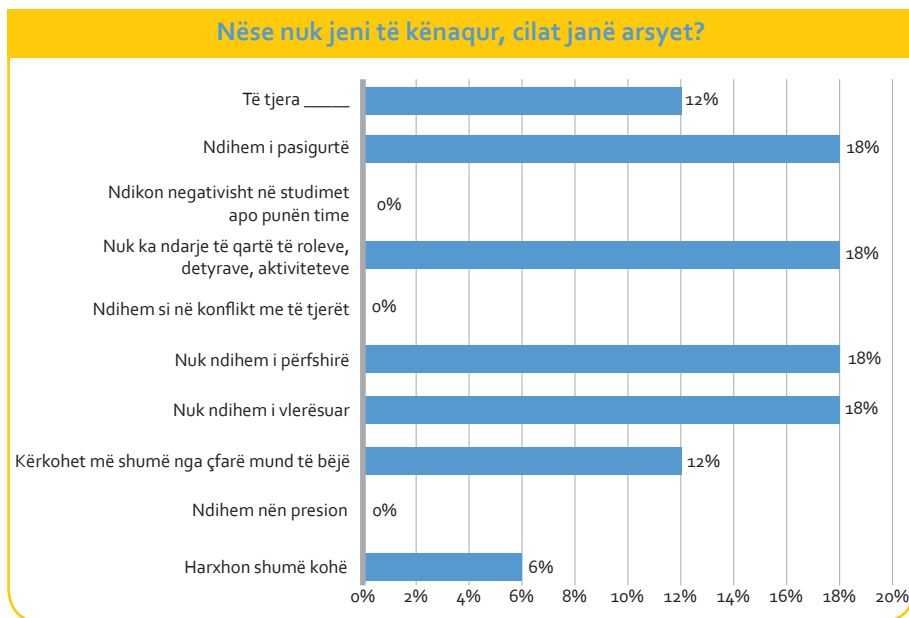
Të anketuarit që u shprehën se kishin pasur një përvojë vullnetare, raportuan një kënaqësi të përgjithshme me përvojën e tyre. Gjysma e të anketuarve shprehën se ishin shumë të kënaqur dhe 47% të kënaqur, krahasuar me shumë pak (3%) të zhgënjyer.

Grafiku 13. Arsyet për të qenë të kënaqur

Dëshmitë nga ky studim sugjerojnë se ka një larmi arsyesh për të qenë të kënaqur me përvojat vullnetare. Një pjesë e konsiderueshme e kampionit të përgjithshëm të popullsisë (më pak se 1/4 (22%) besojnë se ndihma për të tjerët i bën ata të ndihen të përmbushur. Arsyet tjera që përmenden përfshijnë ndjenjat e të qenit të dobishëm në shoqëri (12%); krijimi i kontakteve me shumë njerëz dhe rrjetëzimi (12%); të mësuarit e aftësive të reja (11%). Të tjerët, 9%, besojnë se përvojat vullnetare u lënë atyre hapësirë dhe kohë për t'u shprehur, 8% u japin vlerë të rëndësishme përvojave të shkëmbimit kulturor. Ndërsa statistikatat tregojnë se shumica e të anketuarve i atribuojnë ndjenjat pozitive dhe përvojën e vullnetarizmit mirëqenies së tyre emocionale, ata ndjejnë vetë-përmbushje dhe vetë-efikasitet (ndjehen të dobishëm).

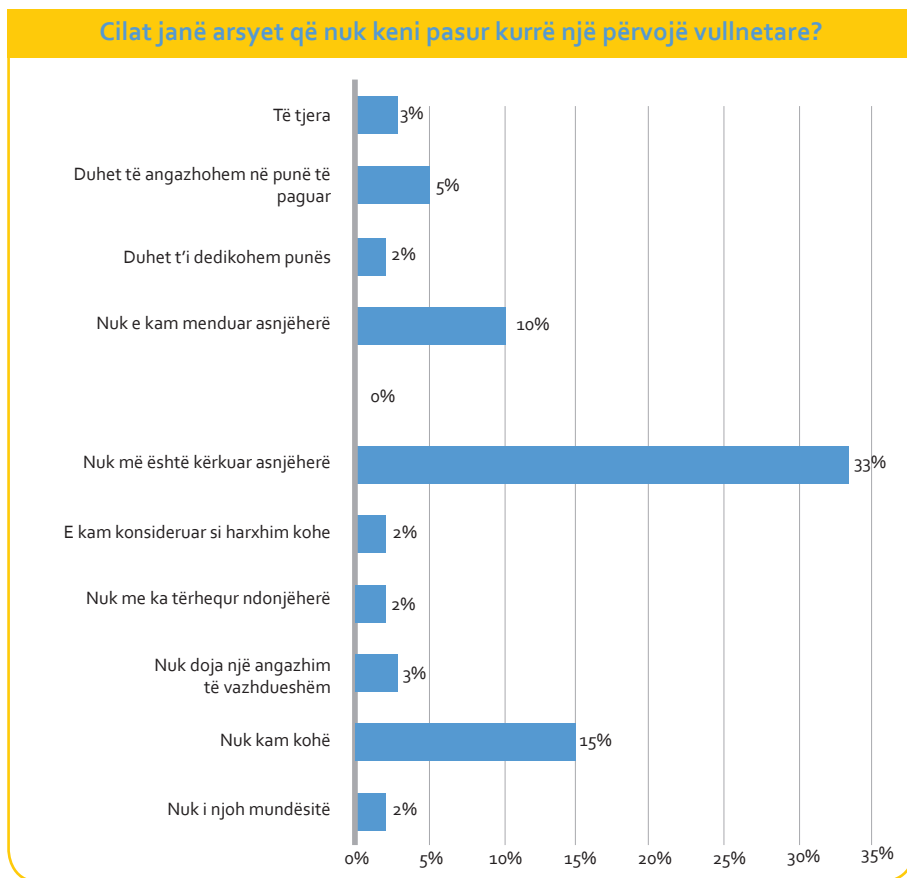
Grafiku 14. Arsyet për të mos qenë të kënaqur

Ka vetëm pak të anketuar (3%) që kanë pasur një përvojë zhgënjyese në vullnetarizëm (shih grafikun 14). Kur u pyetën për arsye të veçanta për këtë zhgënjim, në pjesë e barabartë (18%) deklaruan se kjo përvojë i bëri ata të ndiheshin të pasigurt; nuk kishte ndarje të qartë të roleve, detyrave; nuk ishin përfshirë ose nuk vlerësoheshin për përvojën e tyre vullnetare.

Pse të anketuarit nuk kanë pasur asnjëherë përvoja vullnetare?

Grafiku 15. Arsyet pse nuk keni pasur asnjëherë përvojë vullnetare

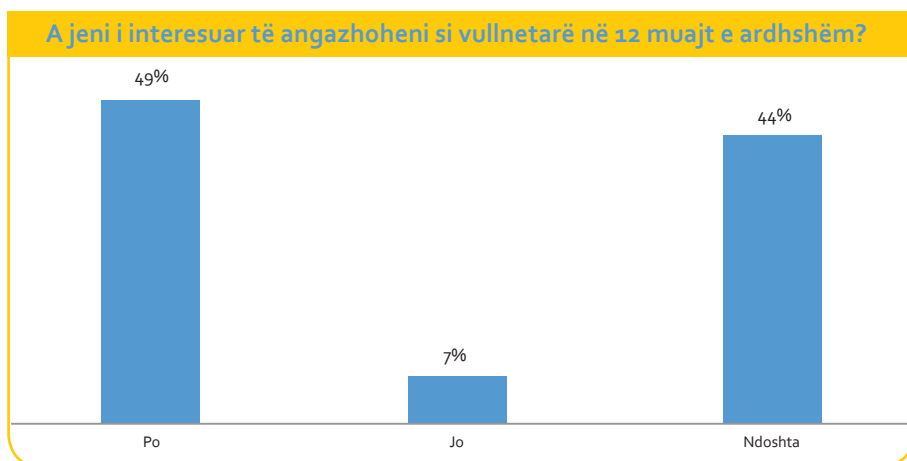

Nga numri i përgjithshëm i të anketuarve, 23% nuk kanë pasur asnjëherë përvoja vullnetare. Kjo pyetje u shtrua për të zbuluar më shumë rreth çfarë e pengon dikë të bëjë punë vullnetare. Grafiku nr. 15 tregon se rreth 1/3 e atyre që nuk kanë pasur asnjëherë përvoja vullnetare tregojnë se nuk u është kërkuar kurrë të bëhen vullnetarë dhe pothuajse ¼ thanë se nuk i dinin mundësitë reale dhe vetëm disa të anketuar, 15%, thanë që nuk kishin kohë dhe 1/10 tha që nuk kishin dëgjuar asnjëherë për mundësi të tilla. Ky është një zbulim interesant dhe të dhëna të tilla mund të tregojnë se në përgjithësi

ka mungesë të njohurive për mundësitë e vullnetarizmit. Sidoqoftë, duhet marrë parasysh grup moshë që marrë në pyetje nën këtë studim. Nëse analizojmë grafikun 16 (më poshtë), do të shohim se ka një përqindje të lartë të atyre që po konsiderojnë një përvojë vullnetare në 12 muajt e ardhshëm, madje edhe ndërmjet atyre që nuk kanë pasur asnjëherë përvoja vullnetare më parë. Kjo do të thotë që mundësitë për vullnetarizëm janë të hapura për grup moshë të ndryshme dhe mund të vazhdojnë në kohë pavarësisht moshës.

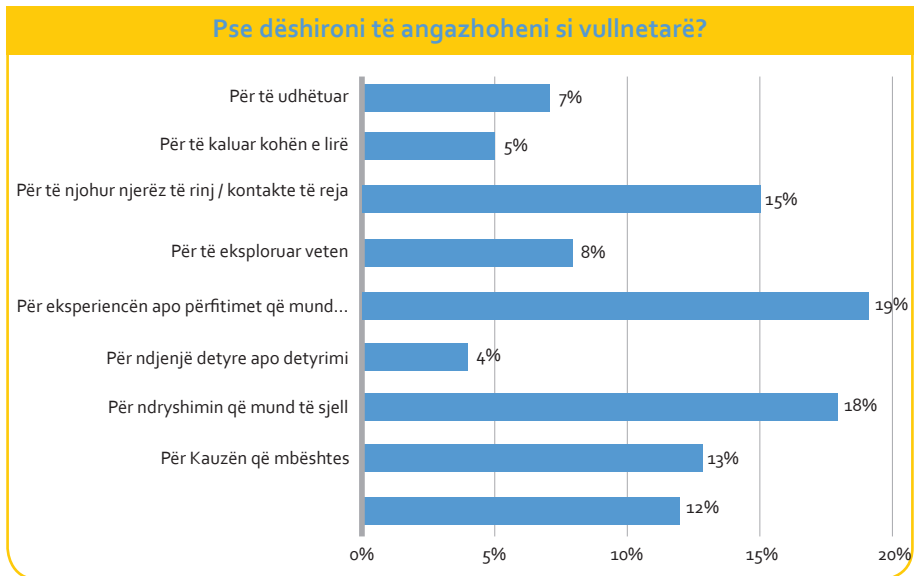
Planet e së ardhmes, mundësitë dhe kufizimet

Grafiku 16. Interesi për punë vullnetare në 12 muajt e ardhshëm

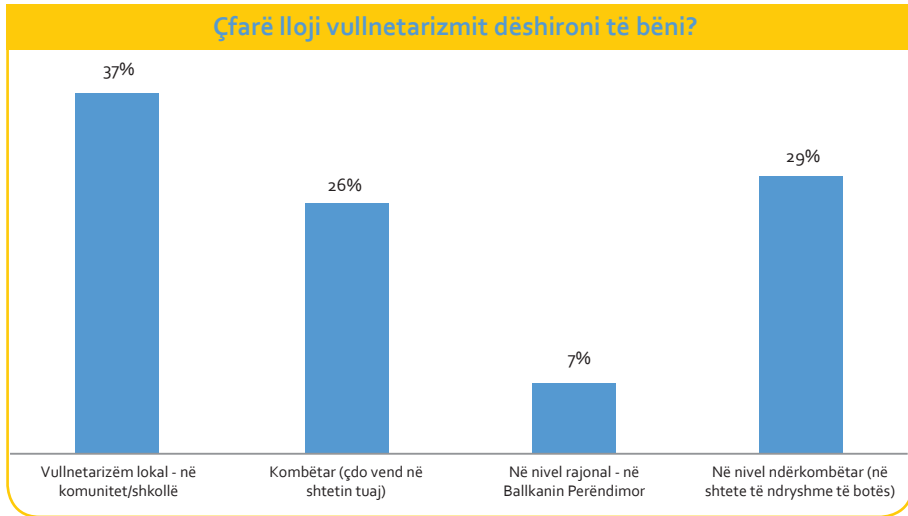
Në pyetjen nëse të anketuarit po mendonin të bënin ndonjë përvojë vullnetare në 12 muajt e ardhshëm ka një ndarje në përgjigje midis atyre që po e konsiderojnë këtë mundësi (49%) dhe atyre që nuk kanë vendosur akoma ose kanë thënë "ndoshta" (44%). Një përqindje më e vogël (7%) treguan se janë kundra.

Grafiku 17. Arsyet e vullnetarizmit

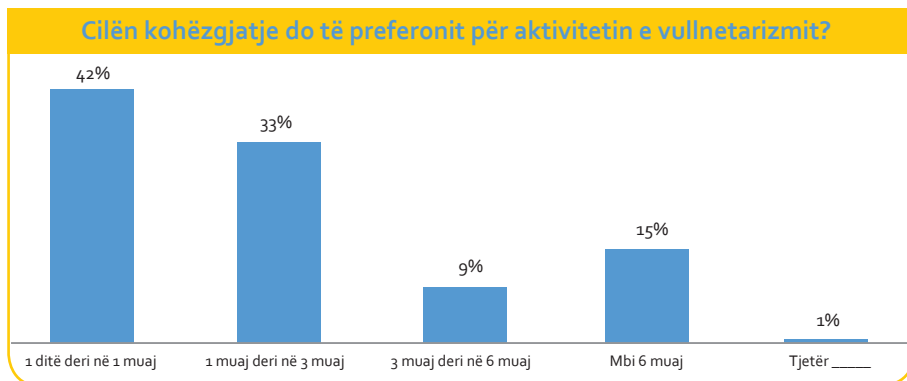
Të anketuarit që u shprehën të gatshëm për t'u angazhuar si vullnetarë, u pyetën më tej në lidhje me arsyet që qëndrojnë pas këtij motivimi. Pothuajse 1/5 e të anketuarve (19%) thanë se arsyeja ishin aftësitë dhe përvojat që mund të merrnin, dhe 18% folën për ndryshimin që mund të bënin. Sidoqoftë, pak më pak se 1/7 (15%) treguan dëshirën për të takuar njerëz të rinj dhe për të krijuar kontakte të reja. Ndërsa një përqindje disi më e vogël e njerëzve (13%) mendojnë për kauzën që mbështesin dhe 12% i lidh arsyet kryesore për vullnetarizmin me grupin / vetë organizatën. Pjesa e mbetur prej 7% përmend udhëtimet; 5% u shpreh se kishte dëshirë të kalonte kohën e lirë me vullnetarizëm dhe 4% përmendën ndjenjën e detyrës dhe detyrimit.

Grafiku 18. Preferenca për punë vullnetare

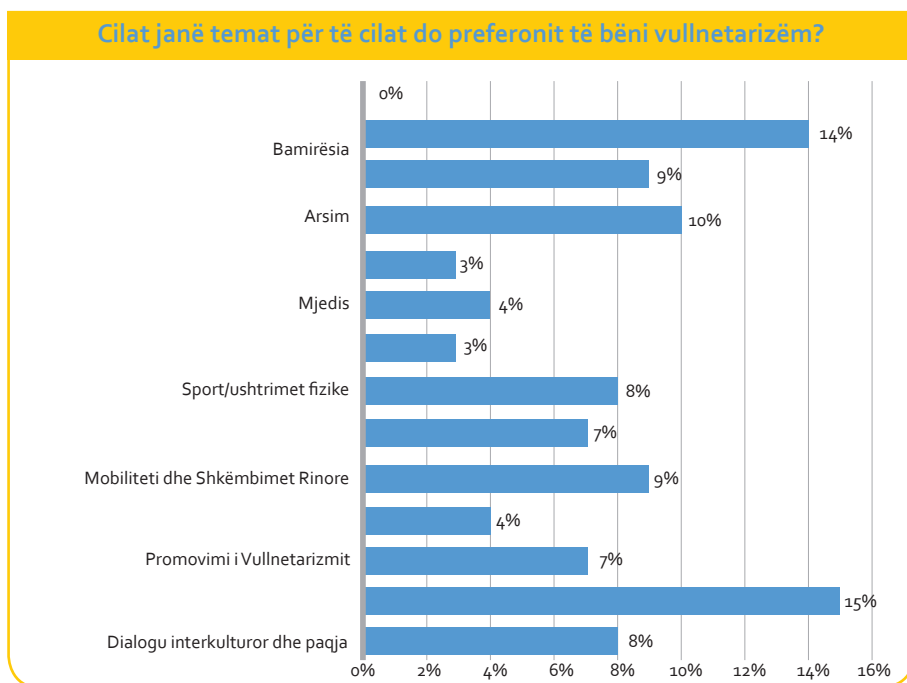
Pak më shumë se 1/3 e të anketuarve (37%) tregojnë se ata janë të gatshëm të përfshihen në përvojat lokale të vullnetarizmit në komunitetet ose shkollat e tyre. Pak më shumë se një e katërta (26%) e të anketuarve dëshirojnë të përfshihen në një përvojë kombëtare kudo në vend. 29% e personave të intervistuar shprehën dëshirën për një përvojë ndërkombëtare, ndërsa vetëm disa të anketuar (7%) ka të ngjarë të përfshihen në ndonjë përvojë rajonale. Është e qartë se ata që janë të gatshëm të punojnë vullnetarisht preferojnë kontekstin lokal, ndërsa vetëm pak e kanë përmendur rajonin e Ballkanit Perëndimor, gjë e cila përsëri mund të lidhet me stereotipat dhe perceptimet negative që popullsitë mund të kenë për njëra-tjetrën. Ky mund të jetë një tregues i mirë për të dëshmuar nevojën e shtuar për përpjekje për të promovuar përvoja vullnetare ndërkulturore në vendet e Ballkanit Perëndimor, si mënyrë për të shtuar përvoja të tilla dhe për të pakësuar perceptimet negative. Për më tepër, shumica e atyre që zgjedhën opsionin vullnetar lokal ishin studentë të shkollës së mesme (75%) dhe, për sa i përket gjinisë femrat, janë në shumicë (82%).

Grafiku 19. Kohëzgjatja për punë vullnetare

Shumica e të anketuarve ka të ngjarë të jenë vullnetarë për një periudhë të shkurtër nga 1 ditë deri në 1 muaj (42%) ose nga 1 muaj deri në 3 muaj (33%). Kjo gjithashtu mund të dëshmojë nevojën për të promovuar përvoja vullnetare afatgjata, të cilat ofrojnë më shumë qëndrueshmëri dhe qasje ndaj vullnetarizmit.

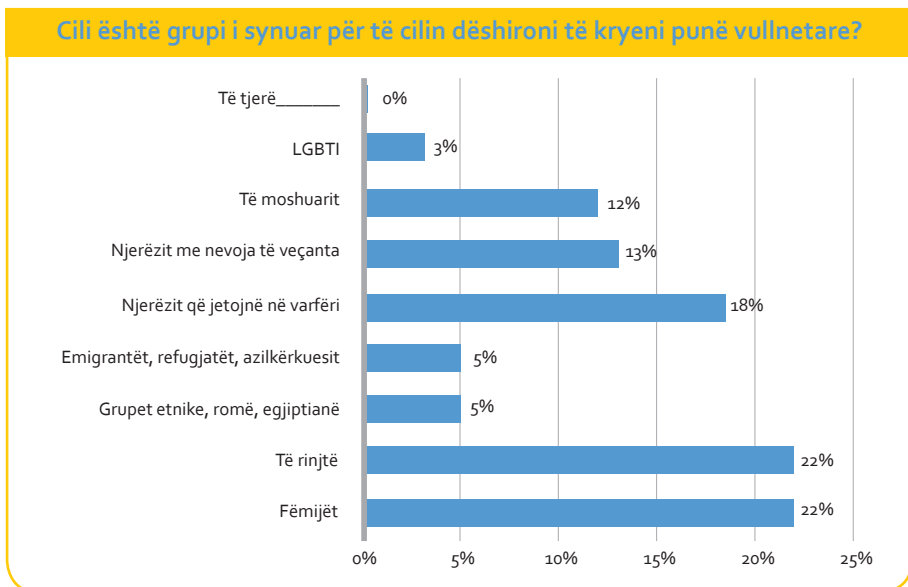
Grafiku 20. Temat për vullnetarizmin

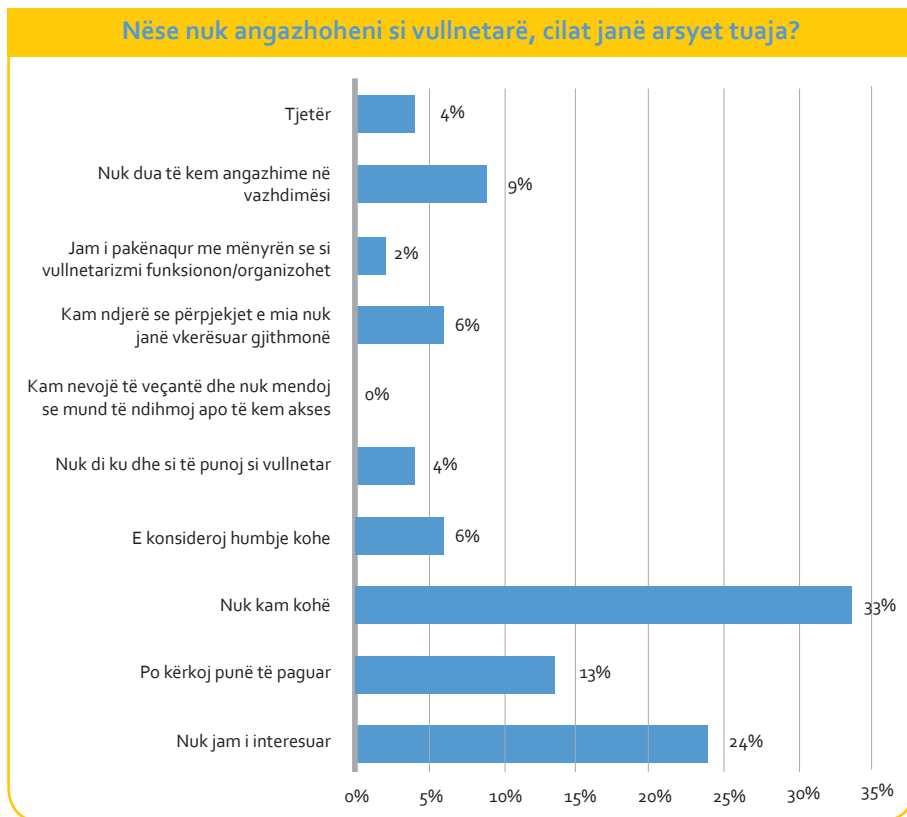
Ekzistojnë një larmi temash për të cilat të anketuarit do të dëshironin të kryenin punë vullnetare. Shumica dërrmuese do të donte të kryente punë vullnetare për tema të tilla si të drejtat e njeriut (15%); bamirësia (14%); arsimi (10%); mobiliteti dhe shkëmbimi i të rinjve (9%); dialogu ndërkulturor dhe paqe (8%); sport / aktivitetet fizik (8%) etj. (shih grafikun 28).

Grafiku 21. Grupi i synuar për të cilin dëshironi të kryeni punë vullnetare

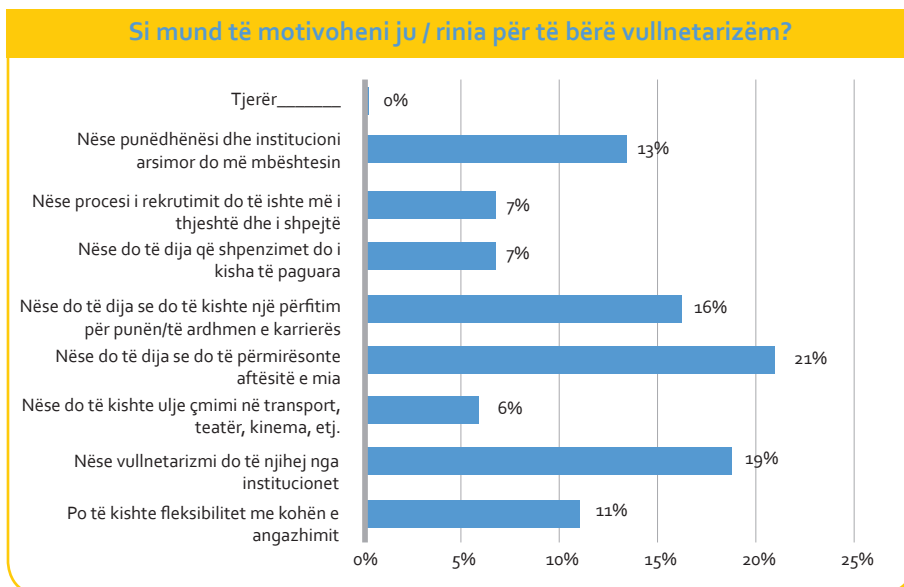
Nga grafiku më poshtë, është e qartë se më pak se një e katërta e të anketuarve ka më shumë mundësi të angazhohen në punë vullnetare për grupe rinore, me të rinj dhe fëmijë. Pak janë ata që mund të jenë vullnetarë për njerëzit që jetojnë në varfëri (18%); për personat me nevoja të veçanta (13%) dhe për të moshuarit (12%). Grupet ku të rinjtë vështirë se do të angazhoheshin si vullnetarë janë komuniteti LGBT (3%), i ndjekur nga grupe të tjera si emigrantët, refugjatët dhe grupet etnike të azilkërkuesve, romët dhe egjiptianët. Këto të dhëna mund të tregojnë një potencial për të lënë pas kategori më të prekura dhe të diskriminuara, që do të thotë se fushatat e ndërgjegjësimit nga organizatat vullnetare duhet të synojnë më shumë këto grupe. Femrat përbëjnë shumicën e atyre që janë të gatshëm të angazhohen në vullnetare kryesisht për fëmijë (85%) dhe të rinj (80%).

Grafiku 22. Arsyet e mos angazhimit në vullnetarizëm

Mungesa e kohës u përmend nga 33% e të anketuarve si arsye kryesore për mos angazhim në vullnetarizëm, e ndjekur nga arsye të tjera si mungesa e interesimit (24%), të tjerë kërkonin në fakt punë me kohë të pjesshme (13%). Një pjesë pothuajse e barabartë e femrave (44%) dhe meshkujve (56%) deklaruan se nuk kishin kohë për të bërë vullnetarizëm.

Grafiku 23. Motivimi i të rinjve për të bërë vullnetarizëm

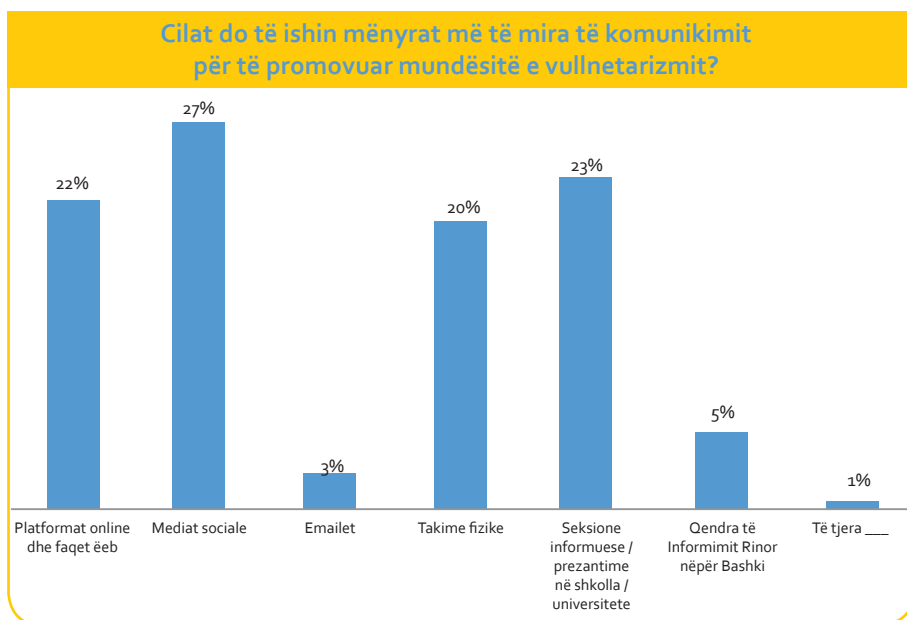
Ekzistojnë një larmi mënyrash për të motivuar të rinjtë që të përfshihen në punën vullnetare, por mënyrat më të mundshme duket se janë këto: nëse do ta dinin se do t'i ndihmonte të përmirësonin aftësitë e tyre (21%); nëse vullnetarizmi njihet nga institucionet (19%); nëse do ta dinin se do të përfitonin për karrierën e tyre / perspektivat e punës (16%); nëse punëdhënësi dhe institucionet e tyre të arsimit do t'i mbështesnin ata (13%) ose nëse do të kishte fleksibilitet me kohën e përkushtuar punës vullnetare (11%).

Grafiku 24. Promovimi i mundësive për vullnetarizëm

Shumica e të anketuarve (94%) besojnë se ekziston nevoja për të promovuar më shumë mundësitë për të bërë vullnetarizëm.

Grafiku 25. Mënyrat e promovimit të mundësive të vullnetarizmit

Ekzistojnë një larmi mjetesh që mund të përdoren për të promovuar mundësi vullnetarizmi, por shumica e të anketuarve (27%) besuan se mediat sociale do të ishin mënyra më e mirë, e ndjekur nga seanca / prezantime informacioni në shkolla / universitete (23%); platforma dhe faqe në internet (22%) dhe takime fizike (20%).

V. Përfundime

Aktiviteti vullnetar është gjithashtu themeli i angazhimit qytetar dhe qytetarisë aktive. Vullnetarizmi ofron një mundësi që individët të japin ndihmë, të zhvillojnë potencialin e tyre dhe të përmirësojnë vetëbesimin duke ulur rrezikun e izolimit shoqëror. Ai rrit pjesëmarrjen qytetare dhe vendimmarrjen për çështje që ndikojnë në jetën e komunitetit. Ky studim eksploron përvojat, perceptimet dhe nevojat e të rinjve për vullnetarizëm në vendet e Ballkanit Perëndimor. Studimi synon gjithashtu të hedhë dritë mbi sfidat, mundësitë e ardhshme dhe perspektivat për punë vullnetare. Gjetjet e hulumtimit mund të kontribuojnë më tej për të mbështetur zhvillimin e politikave për punën vullnetare dhe për të promovuar vullnetarizmin në nivelin lokal, rajonal dhe ndërkombëtar.

Nga kërkimi rezultoi se një shumicë e madhe e të anketuarve kanë përfunduar punë vullnetare si një përvojë pozitive dhe përmbushëse. Ky aktivitet perceptohet si një mundësi për të dhënë një kontribut për njerëzit dhe komunitetet në nevojë, pa ndonjë kompensim. Dy shpërblimet kryesore që perceptohet se përjeton njeriu nga puna vullnetare janë përmirësimi i aftësive personale dhe profesionale. Për sa i përket përfitimeve nga vullnetarizmi, shumica e të anketuarve (29%) besojnë se përvoja vullnetare i ndihmoi ata të eksplorojnë dhe të reflektojnë mbi veten e tyre, ndërsa 21% zbuluan se përvoja vullnetare i ndihmoi ata të bëhen më mendje hapur dhe tolerantë, çereku i të anketuarve (25%) raportojnë se përvoja vullnetare i ndihmoi ata kryesisht për të punuar në ekip dhe 18% deklaruan se përvoja i ndihmoi të përmirësonin aftësitë e komunikimit. Është interesante të theksohet se një shumicë dërrmuese e të anketuarve e barabartë me 1/3 tregon se vullnetarizmi i ndihmoi ata të reflektojnë dhe të marrin një vendim më të mirë për karrierën e tyre dhe të jenë të përgatitur për tregun e punës

(16%). Për më tepër, një përqindje e konsiderueshme (18%) e konsideron atë si një orientim të rëndësishëm për studimet e ardhshme. Nga ana tjetër, 17% besojnë se askujt nuk i interesonte përvoja e tyre vullnetare. Dëshmitë nga ky studim sugjerojnë se ka një larmi arsyesh për të qenë të kënaqur me përvojat vullnetare. Një pjesë e konsiderueshme e kampionit të përgjithshme të popullsisë (më pak se 1/4) beson se ndihma për të tjerët i përmbush ata.

Promovimi i përvojave dhe mundësive të vullnetarizmit është themeli për të angazhuar të rinjtë në punën vullnetare. Megjithatë, nuk është bërë mjaftueshëm për të promovuar aktivitetet vullnetare. Një shumicë e madhe e të anketuarve (94%) besojnë se ka nevojë për të promovuar më shumë mundësi vullnetarizmi duke përdorur fushata në media sociale, sesione informacioni / prezantime në shkolla / universitete, platforma dhe faqe në internet, dhe takime fizike, këto mund të konsiderohen mjete komunikimi të mira. Pothuajse dy të tretat e të anketuarve janë të vetëdijshëm për mundësitë e vullnetarizmit në vendin e tyre, në Ballkan ose Evropë për të rinjtë dhe pjesa tjetër 1/3 nuk kanë ndonjë njohuri. Më shumë se gjysma e të anketuarve tregojnë se OShC-të janë një burim i mirë i përvojave vullnetare. Shumica e të rinjve nuk e dinë se cilat të drejta burojnë nga puna vullnetare. Studimi tregoi se edhe pse ligji për aktivitetet vullnetare është aprovuar gati 4 vjet më parë, shumica e të anketuarve nuk janë në dijeni të ndonjë kuadër ligjor. Studimi nxori në pah se të rinjtë janë kryesisht të përfshirë në përvojat lokale të vullnetarizmit. Ndaj, më shumë se dy gjysma e të anketuarve raportojnë se kanë pasur një përvojë lokale, krahasuar me pothuajse 1/4 që raportojnë një përvojë kombëtare. Ekziston një tendencë e përgjithshme për të preferuar përvojat vullnetare afatshkurtra. Pak më shumë se gjysma e të anketuarve deklaruan se ata kanë kryer punë vullnetare shumë herë gjatë vitit, dhe pak prej tyre kanë pasur një aktivitet vullnetar të izoluar. Për sa i përket pengesave që nuk lejojnë dikë të bëjë punë vullnetare, rreth 1/3 e atyre që nuk kanë pasur asnjëherë përvoja vullnetare tregojnë se nuk u është kërkuar asnjëherë të angazhohen si vullnetarë dhe gati 1/4 thanë se nuk i njihnin mundësitë e vullnetarizmit. Ky është një zbulim interesant dhe të dhëna të tilla mund të tregojnë se në përgjithësi ka mungesë të njohurive dhe vetëdijes për mundësitë e vullnetarizmit.

Shumica e të anketuarve ishin të gatshëm të angazhoheshin si vullnetarë në 12 muajt e ardhshëm. Ata që ishin të gatshëm të kryenin punë vullnetarë, u pyetën më tej në lidhje me arsyet që qëndrojnë pas këtij motivimi. Pothuajse 1/5 e të anketuarve thanë se arsyeja ishin aftësitë dhe përvojat që mund të përfitonin, dhe 18% folën për ndryshimin që mund të sillnin. Pak më shumë se 1/3 e të anketuarve tregojnë se ata janë të gatshëm të përfshihen në përvojat lokale të vullnetarizmit në komunitetet ose shkollat e tyre. Shumica e të anketuarve shpreh se ka më shumë mundësi që të kryejë një periudhë të shkurtër vullnetarizmi se sa të gjatë dhe për tema të tilla si bamirësia, arsimi, mobiliteti dhe shkëmbimi i të rinjve, dialogu ndërkulturor dhe paqja, sporti / aktiviteti fizik etj. Më të pakta janë mundësitë që të punojnë si vullnetarë për njerëzit që jetojnë në varfëri, njerëzit me nevoja të veçanta dhe për të moshuarit. Grupet për të cilët të rinjtë do të kishin më pak të ngjarë të punonin si vullnetarë janë komuniteti LGBT, i ndjekur nga grupe të tjera si emigrantët, refugjatët dhe grupet etnike të azilkërkuesve, romët dhe egjiptianët. Ata që nuk mendonin të kryenin punë vullnetarë përmendën si arsye mungesën e kohës si arsye kryesore, të ndjekur nga arsye të tjera si mungesa e interesimit, dhe kërkimi në fakt për punë me kohë të pjesshme. Ky hulumtim zbuloi se të rinjtë mund të motivoheshin duke përdorur programe dhe lehtësira të ndryshme stimuluese siç janë: ofrimi i treguesve të qartë mbi përfitimet e punës vullnetare, veçanërisht në rritjen e aftësive, garancitë për njohjen zyrtare të punës vullnetare, inkurajimin e mbështetjes nga institucionet arsimore, privati dhe sektori publik, mundësi për angazhim me fleksibilitet për kohën e shpenzuar.

VI. Rekomandime

OSHC-të duhet të bëjnë më shumë përpjekje për të promovuar mundësitë e vullnetarizmit tek të rinjtë.

- Fokus i veçantë duhet t'i kushtohet mundësive rajonale dhe ndërkombëtare të vullnetarizmit që promovojnë përvoja vullnetare ndërkulturore.
- Ekzistojnë një larmi mjetesh që mund të përdoren për të promovuar mundësi vullnetarizmi: fushatat e mediave sociale, seksionet e informimit, prezantimet në shkolla / universitete, platforma online dhe faqe në internet dhe takime fizike mes njerëzve konsiderohen mjete të mira komunikimi. Aplikacionet e celularëve do të ishin një tjetër mjet i lehtë në përdorim për promovimin e këtyre mundësive tek të rinjtë.
- OSHC-të duhet t'i kushtojnë vëmendje promovimit të përvojave vullnetare afatgjata, të cilat ofrojnë më shumë qëndrueshmëri dhe qasje ndaj vullnetarizmit.
- Promovimi i punës vullnetare për grupe më të rrezikuara dhe të marginalizuara si komuniteti LGBT, emigrantët, refugjatët dhe azilkërkuesit, grupet etnike, romët dhe egjiptianët.
- OSHC-të duhet të angazhohen në partneritete më sistematike me institucione publike ose private për të promovuar ose bashkëzbatuar aktivitete vullnetare. Duhet të krijohen mekanizma koordinimi më efikas për të inkurajuar angazhim më kuptimplotë dhe të qëndrueshëm të punonjësve në aktivitetet vullnetare.
- OSHC-të duhet bëjnë më shumë për ndërgjegjësimin, fushata dhe aktivitete që informojnë popullatën e re mbi të drejtat e tyre si vullnetarë, por edhe mbi përgjegjësitë e tyre.

- Këshillohet që OShC-të të luajnë një rol më aktiv si rojtarë dhe monitorues të zbatimit të ligjit për vullnetarizmin. Raportet hije apo të monitorimit të pavarura mbi zbatimin e ligjit ndikojnë në llogaridhënien dhe transparencën të shtuar të qeverisë.
- OShC-të këshillohen të bëjnë një analizë të boshllëqeve në fushat ku puna vullnetare është më së shumti e nevojshme dhe, në të njëjtën kohë, të vlerësojnë prioritetet e vullnetarëve dhe nevojën për vullnetarizëm. Vëmendje e veçantë duhet t’i kushtohet temave të tilla si bamirësia; arsimi; mobiliteti dhe shkëmbimi i të rinjve; dialog ndërkulturor dhe paqja; sporti / aktiviteti fizike, por jo vetëm.
- OShC-të duhet të krijojnë më shumë garanci për sigurinë e vullnetarëve gjatë kryerjes së punës së tyre. Gjithashtu, në mënyrë që t’u sigurojnë vullnetarëve një përvojë pozitive dhe përmbushëse, duhet punuar në mënyrë specifike për të krijuar protokolle dhe udhëzime të përshtatshme që ofrojnë udhëzime hap pas hapi mbi punën vullnetare, ndarjen e qartë të roleve, detyrave dhe përgjegjësi.
- Duhet përforcuar përpjekjet në drejtim të ndërtimit të një regjistri elektronik për OJQ-të që ofrojnë mundësi vullnetare në Shqipëri ose rajon.
- Krijimi i një rrjeti dhe shkëmbimi i përvojave ndërmjet OShC-ve që ofrojnë veprimtari vullnetare inkurajohet fuqimisht.
- Megjithëse ekziston kuadri ligjor për vullnetarizmin, aktet nënligjore duhet të miratohen së shpejti nga autoritetet përkatëse të përcaktuara në ligj.
- Qeveria duhet të inkurajojë pjesëmarrje më gjithëpërfshirëse, kuptimplote dhe të qëndrueshme të OSHC-ve në politikat dhe proceset e vendimmarrjes në lidhje me politikat e vullnetarizmit. Kjo nga njëra anë do të modernizonte procesin e bërjes së politikave dhe nga ana tjetër do të rriste masën e llogaridhënies dhe transparencën e qeverisë mbi procesin.

- Përgatitja e një strategjie të harmonizuar dhe gjithëpërfshirëse për promovimin e vullnetarizmit midis njerëzve të moshave të ndryshme, etnive, sektorëve të punës.
- Motivimi i të rinjve që të angazhohen në punë vullnetare përmes programeve dhe lehtësirave të ndryshme stimuluese siç janë: sigurimi i treguesve të qartë mbi përfitimet e punës vullnetare, veçanërisht për rritjen e aftësive, garancitë për njohjen zyrtare të punës vullnetare, mbështetja nga institucionet arsimore, privati dhe sektori publik, mundësi për angazhim fleksibël nga pikëpamja e shpenzimit të kohës.

Shtojca 1: Pyetësori

PËRCEPTIMI I TË RINJVE MBI PUNËN VULLNETARE

Ky pyetësor targeton të rinjtë e moshës 15-30 vjeç, nga gjashtë vendet e Ballkanit Perëndimor: Shqipërisë, Bosnjë dhe Hercegovinës, Kosovës, Malit të Zi, Maqedonisë së Veriut, dhe Serbisë. Të dhënat e mbledhura do të përdoren për hulumtimin rajonal, i cili synon të japë dritë mbin perceptimin e të rinjve mbi punën vullnetare, të vlerësojë nevojat e tyre, sfdat dhe mundësitë. Ju lutem përgjigjuni këtij pyetësori sinqerisht, sepse mendimi juaj ka rëndësi dhe mund të sjellë iniciativa më të mira vullnetarizmi në të ardhmen. Të gjitha të dhënat do të jenë konfidenciale!

I.TË DHËNAT DEMOGRAFIKE

1. Moshë:

1. 14-18 vjeç
2. 19-25 vjeç
3. 26-30 vjeç

2. Niveli i shkollimit

1. Fillor
2. Shkolla e mesme
3. Universitet
4. Studime pas-universitare

3. Vendndodhja gjeografike:

Shteti: _____

1. Urban
2. Rural

4. Gjinia:

1. M
2. F

5. Profesioni Aktual:

1. Student
2. I papunë
3. I vet-punësuar
4. I punësuar në sektorin publik
5. I punësuar në sektorin e OJQ-ve
6. I punësuar në sektorin privat

6. Të ardhurat mujore mesatare të familjes:

1. Deri në 150 euro
2. 160-400 euro
3. Më shumë se 410 euro

II. NJOHURITË E PËRGJITHSHME/ Perceptimet

7. Çfarë do të thotë vullnetarizmi për ty?

---

8. Sipas perceptimit tënd, vullnetarizmi më së shumti lidhet me?

(Mund të zgjidhni deri 5 opsione)

1. Argëtim
2. Përvoja të reja dhe njohje me njerëz të rinj
3. Certifikata për mundësitë e punës në të ardhmen
4. Udhëtime
5. Më shumë pikë dhe mundësi për studimet e mia
6. Zhvillim të aftësive
7. Ndihmë komunitetit
8. Të bërit të tjerët të lumtur
9. Të bërit veten të lumtur
10. Tjetër _____

9. A mendoni se vullnetarizmi më së shumti kontribuon në:

1. Zhvillimin tënd personal dhe profesional
2. Zhvillimin e komunitetit
3. Të dyja opsionet
4. Asnjëra nga opsionet
5. Tjetër _____

10. A keni njohuri nëse ka mundësi për punë vullnetare për të rinj në vendin tuaj, në Ballkan apo në Evropë?

1. Po
2. Jo

11. Nëse po, çfarë lloj mundësish?

(Përmendni ndonjërin nga ato për të cilën keni dëgjuar dhe përshkruajeni shkurtimisht)

---

12. A keni njohuri se kush ofron aktivitete vullnetarizmi për të rinjtë në nivelin lokal, kombëtar apo rajonal?

1. Organizatat jo-qeveritare
2. Institucionet e Arsimit
3. Sektori i shëndetësisë
4. Media (përfshirë mediat sociale)
5. Institucionet publike
6. Të tjera _____

13. A keni njohuri për ndonjë kuadër ligjor që rregullon aktivitetet e vullnetarizmit?

1. Po
2. Jo

III. EKSPERIENCAT VULLNETARE DHE PËRFITIMET

Përgjigjuni në pyetjet vijuese, vetëm nëse keni pasur ndonjë eksperiencë vullnetare në jetën tuaj:

Nëse keni pasur më shumë se një përvojë, merrni parasysh atë të fundit.

14. A keni ndonjë përvojë vullnetare?

1. Po
2. Jo (kaloni tek pyetja 23)

15. A ishte përvoja juaj vullnetare në nivel lokal, kombëtar, rajonal apo ndërkombëtar?

(Mund të zgjidhni më shumë se një opsion)

1. Lokal (në fshatin apo qytetin tuaj)
2. Kombëtar (në shtetin tuaj, jashtë fshatit apo qytetit tuaj)
3. Rajonal (në vendet e Ballkanit/Rajonit)
4. Ndërkombëtar (Evropë dhe/ose kontinente të tjera)

16. Sa shpesh keni bërë/ bëni punë vullnetare?

1. Vetëm një aktivitet deri tani
2. Çdo javë
3. Çdo muaj
4. Disa herë gjatë vitit
5. Një herë në disa vite
6. Tjetër _____

17. Çfarë keni mësuar nga përvoja juaj vullnetare?

1. Kam njohur më shumë veten time dhe kam reflektuar
2. Jam bërë person më i mirë
3. Kam mësuar si t'i menaxhoj emocionet e mia
4. Jam bërë më i/e lumtur dhe i/e pavarur
5. Jam bërë më mendje hapur dhe më tolerant/e
6. Jam bërë më empatik/e
7. Tjetër _____

18. Çfarë aftësish keni zhvilluar nga përvoja vullnetare?

(Mund të zgjidhni më shumë se 1 opsion)

1. Puna në grup
2. Përmirësim të aftësive të komunikimit
3. Aftësi të menaxhimit të kohës
4. Aftësi të mësimit jo-formal (mësim gjatë praktikës)
5. Aftësi administrative
6. Aftësi koordinimi dhe menaxhimi
7. Aftësi digjitale dhe të teknologjisë së informacionit (TIK)
8. Aftësi të përgjithshme (paketim, pastrim etj.)
9. Aftësi të kujdesit shëndetësor dhe aftësi sociale
10. Aftësi financiare
11. Aftësi ligjore
12. Të tjera _____

19. A ju ka ndihmuar puna vullnetare për:

(Zgjidhni deri në 2 opsione)

1. Të gjetur një punë
2. T'u përgatitur për tregun e punës
3. Të reflektuar dhe për të bërë zgjedhje më të mira për karrierë
4. Për studime
5. Nuk më ka ndihmuar
6. Askush nuk më ka pyetur/ nuk ka pasur interes për përvojat e mia vullnetare

20. Në përgjithësi, a jeni i/e kënaqur me përvojën tuaj vullnetare?

1. Shumë i/e kënaqur
2. I/e kënaqur
3. Jo i/e kënaqur
4. I/e zhgënjyer

21. Nëse i/e kënaqur, cilat janë arsyet?

(Mund të zgjidhni më shumë se një opsion)

1. Ndhima ndaj të tjerëve më bën të ndjehem i/e kompletuar
2. Mësimi i aftësive të reja
3. Kontaktet e reja me shumë njerëz- rrjet i ri
4. Përgatitje për punë në të ardhmen
5. Orientim i mirë dhe mbështetja nga ekipi organizues/organizata
6. Hapësira për tu shprehur dhe për të implementuar idetë e mia
7. Përvojat e shkëmbimit kulturor
8. Kauza për të cilën isha/jam duke kryer vullnetarizëm është shumë e rëndësishme për mua
9. Ndjenja e vlerësimit për punën e bërë
10. Ndjenja e dobisë në punën e zhvilluar
11. Tjera _____

22. Nëse i/e pakënaqur, cilat janë arsytet?

(Mund të zgjidhni më shumë se një opsion)

1. Më ka marrë/ po më merr shumë kohë
2. Ndjenja e presionit
3. Kërkesa për të bërë më shumë se sa do të doja
4. Nuk jam i/e vlerësuar/ nuk po vlerësohem
5. Nuk jam përfshirë/ nuk po përfshihem
6. Ndjenja e konfliktit me të tjerët
7. Ndarje jo e qartë e përgjegjësive dhe aktiviteteve
8. Ka ndikuar/ po ndikon negativisht në punën dhe mësimet e mia
9. Ndjenja e pasigurisë
10. Tjetër _____

IV. NËSE NUK KËNI PASUR ASNJË PËRVOJË VULLNETARE

23. Cilat janë arsytet që nuk keni bërë asnjëherë punë vullnetare?

(Zgjidhni deri në 5 opsione)

1. Nuk i kam ditur mundësitë
2. Nuk kam pasur kohë
3. Nuk kam dashur të kem një angazhim të vazhdueshëm
4. Nuk më ka tërhequr asnjëherë
5. E konsideroj humbje kohe

6. Kurrë nuk më kanë ftuar/ ofruar punë vullnetare
7. Kam nevoja të veçanta (aftësi të kufizuara) dhe nuk kam qasje
8. Nuk e kam menduar asnjëherë
9. Nevoja për të qenë i/e angazhuar në punën time
10. Nevoja për të bërë punë që paguhet
11. Tjetër _____

V. PLANET PËR TË ARDHMEN: MUNDËSITË DHE PENGESAT

24. A jeni i/e interesuar për të bërë punë vullnetare në 12 muajt e ardhshëm?

1. Po
2. Jo (kaloni tek pyetja 30)
3. Ndoshta

25. Pse do të dëshironit të bënit punë vullnetare?

1. Për shkak të grupit organizues/vetë organizatës (dëshiroj të jap kontribut dhe mbështetje ndaj një grupi specifik)
2. Për kauzën që mbështes
3. Për ndryshimin që mund të sjell
4. Për shkak se e ndjej detyrim apo obligim
5. Aftësitë/ përvojat që mund të përfitoj
6. Për të njohur veten time
7. Për të njohur njerëz të rinj/ krijuar kontakte të reja
8. Për të kaluar kohën time të lirë
9. Për të udhëtuar
10. Tjetër _____

26. Çfarë lloj të punës vullnetare do të dëshironit të bënit?

- a) Lokale- në komunitet, shkollë
- b) Kombëtare (në çfarëdo vendi në shtetin tim)
- c) Rajonale – në Ballkanin Perëndimor
- d) Ndërkombëtare (në vende të ndryshme të botës)
- e) Tjetër, ju lutem shpjegoni _____

27. Për çfarë periudhe të punës vullnetare do të ishit të interesuar?

- a) 1 ditë deri 1 muaj
- b) 1-3 muaj
- c) 3-6 muaj
- d) Më shumë se 6 muaj
- e) Tjetër _____

28. Cilat janë fushat për të cilat do të donit të bëni punë vullnetare?

(Zgjidhni deri në 5 opsione)

- 1. Dialog ndër-kulturor dhe Paqe
- 2. Të drejtat e njeriut
- 3. Promovim i vullnetarizmit
- 4. Bashkëpunim rajonal
- 5. Mobilitet i të rinjve dhe shkëmbime
- 6. Arte
- 7. Sport/ushtrime
- 8. Religjion
- 9. Mjedis
- 10. Politikë
- 11. Arsim
- 12. Shëndetësi/aftësi të kufizuara
- 13. Bamirësi
- 14. Tjera _____

29. Cilat janë grupet për të cilat do të donit të bënit punë vullnetare?

(Zgjidhni deri në 5 opsione)

- 1. Fëmijët
- 2. Të rinjtë
- 3. Grupe etnike/ Rom dhe Egjiptian
- 4. Emigrantë, refugjatë dhe azilkërkues
- 5. Persona që jetojnë në varfëri
- 6. Persona me nevoja të veçanta
- 7. Të moshuarit
- 8. Komuniteti LGBTI
- 9. Tjetër _____

30. Nëse nuk jeni të interesuar për të bërë punë vullnetare, cilat janë arsyet?

(Zgjidhni deri në 5 opsione)

1. Nuk kam interes
2. Jam duke kërkuar një punë që paguhet
3. Nuk kam kohë
4. Më duket humbje kohe
5. Nuk e di se ku dhe si të bëj punë vullnetare
6. Kam nevoja të veçanta dhe mendoj se nuk jam i/e aftë për të ndihmuar dhe nuk kam qasje
7. Ndjej që angazhimi im nuk është vlerësuar
8. Jam i/e palumtur me mënyrën se si puna ime vullnetare është menaxhuar/organizuar
9. Nuk dua të kem një angazhim të vazhdueshëm
10. Tjetër_____

31. Si mundën të rinjtë të motivohen për të bërë punë vullnetare?

(Zgjidhni deri në 3 opsione)

1. Nëse ka më shumë fleksibilitet me kohën e angazhimit të tyre
2. Nëse puna vullnetare njihet nga institucionet
3. Nëse ka ulje çmimesh në transport, kinema, teatër etj.
4. Nëse e kuptojnë që do t'i ndihmonte për të përmirësuar aftësitë e tyre
5. Nëse e kuptojnë që do të përfitonin për të ardhmen e karrierës/punës
6. Nëse e kuptojnë që mund t'i kenë shpenzimet e paguara
7. Nëse procesi për tu përfshirë do të ishte më i lehtë dhe i shpejtë
8. Nëse punëdhënësit apo shkollat do t'i mbështesnin
9. Tjetër_____

32. A mendoni se është e nevojshme të promovohen më shumë mundësitë për punë vullnetare?

- a) Po
- b) Jo
- c) Jo i/e sigurt

33. Cilat do të ishin mënyrat më të mira për të promovuar mundësitë e vullnetarizmit?

1. Platformat online dhe faqet e internetit
2. Rrjetet sociale
3. E-mail
4. Takimet fizike (informim personal)
5. Takimet informuese/ prezantim në shkolla/ universitete
6. Qendrat Informuese të të Rinjve në Bashki
7. Tjetër_____

34. Ndonjë koment tjetër, ide, sugjerim për vullnetarizëm më të mirë dhe cilësor?

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Rama, Oltiana

Vullnetarizmi dhe të rinjtë : perceptimet dhe përvojat mbi punën vullnetare në Shqipëri : studim kombëtar / Oltiana Rama, Armela Xhaho. – Tiranë : M & B, 2020
54 f. ; 16x24 cm.

ISBN 978-9928-307-80-4

I. Xhaho, Armela

1.Vullnetarizmi 2.Të rinj 3.Studime 4.Shqipëri

316.354.4(496.5) (048.8)

VULLNETARIZMI DHE TË RINJTË: PERCEPTIMET DHE PËRVOJAT MBI PUNËN VULLNETARE NË SHOIPËRI

STUDIM KOMBËTAR

ISBN 978-9926-307-60-4

9 789926 307804 >

BOTIMET M&B

© IMPAKT 2020

Opinionet e shprehura në këtë studim pasqyrojnë këndvështrimet vetjake të autorëve dhe jo të shoqatave të tyre apo të Programit ERASMUS+ të Bashkimit Evropian

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekti "Përkrahja e Niveli të Mëdha të
Përkrahja e Niveli të Mëdha të